

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון מיוחד – סיכום מקוצר על כל גיטין לפי סדר העניינים

סדר העניינים

א' דיני כתיבת הגט.

ב' דין חתימת העדים בגט, ועידה מסירה.

ג' שליחות לכתובת הגט ומסירתו.

ד' דיני תנאים בגירושין.

ה' נתינת הגט לאשה.

ו' דין אמירת בפני נכתב ובפני נחתם.

ז' דינים שאחרי הגירושין.

הקדמה-

כתיב בתורה "כי יקח איש אשה ובעלה, והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר, וכתב לה ספר כריתות, ונתן בידה, ושלחה מביתו, ויצאה מביתו.

לב"ש רק במצא דבר ערוה דכתיב "ערות דבר", ולב"ה אפי' הקדיחה שרפה תבשילו דכתיב "ערות דבר", והלכה כב"ה, ולר"ע אפי' מצא אחרת נאה הימנה דכתיב "והיה אם לא תמצא חן בעיניו, ד"כ" משמש בד' לשונות- אי, דילמא, אלא, דהא, לב"ש כי היינו דהא מפני שמצא בה ובלאו הכי לא יגרשה, וכן לב"ה, ולר"ע היינו אי נמי אם לא מצאה חן בעיניו, או אם מצא בה ערות דבר. אם גירש בלא סיבה אין כופים להחזירה, מדגלי רחמנא באונס לא יוכל לשלחה כל ימיו ואם שילחה מחויב להחזירה (ואינו לוקה על שילוחה דהוי ניתק לעשה). (צ').

אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח איתך- שלא יהא ליבו לגרשה והיא יושבת תחתיו.

הרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ופרומה משני צדדיה באצילי ידיה ורוחצת במקום שבני אדם רוחצים (ואם רוחצת עם בני אדם ממש רגלים לדבר שהיא זונה ואסורה לו), וזו מידת אדם רע, ומצוה לגרשה.

בזווג ראשון אשת נעורים שנאו המשלח, כי אפי' מזבח מוריד עליו דמעוה, ובזווג שני אם שונא אותה ישלחה.

א' כתיבת הגט

אין האשה מתגרשת אלא בכתיבה דכתיב "ספר כריתות" ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה. (קידושין ד').

כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו, ובלבד שיהיו מכירים העדים והסופר שזהו פלוני ואשתו פלונית (ב"ב קס"ז). ובשעת הסכנה כותבין ונותנים אע"פ שאין מכירים (גיטין ס"ו).

דיני כתיבת זמן בגט

גט שלא נכתב בו זמן פסול ואם נישאת הולד כשר. לרב אם יש לה בנים קודם שנודע לנו שבגט זה נישאת לא תצא שלא להוציא לעז ממזרות על בניה, ואם אין לה בנים תצא, וללוי וריו"ח ורבי חלפתא לא תצא. (פ"ו).

גט מוקדם- אם נכתב ונחתם באותו יום או באותו לילה או נכתב בלילה ונחתם ביום כשר, אבל אם נכתב ביום ונחתם בלילה פסול דכיון שלא חלו הגירושין עד החתימה הוי מוקדם, ולר"ש בכל השטרות מכר מתנה והלואה פסול אבל בגט כשר דאינו עשוי לגוביינא. (י"ז).

מפני מה תיקנו זמן בגיטין-

לריו"ח שמא יחפה על בת אחותו שהיא אשתו שאם תזנה יכתוב לה גט בלי זמן ותטען בבי"ד שהיתה גרושה. וכתבו התוס' שאינה בחזקת אשת איש כיון שהיא גרושה לפנינו, וגם יש לה חזקת כשרות. ואין הטעם משום פירות דקסבר שיש לבעל פירות עד שעת נתינה. ומ"מ מודה ריו"ח שלר"ש אין טעם התקנה אלא משום פירות ולכן כיון שלר"ש אין לבעל פירות ממתי שנתן עיניו לגרשה, גט מוקדם כשר, ולא ס"ל לטעם של שמא יחפה.

לר"ל טעם התקנה משום פירות שאם ימכור אחרי זמן הגט תוכל האשה לגבותם, ואם לא היה כתוב זמן יד האשה על התחתונה. אבל זנות לא שכיחא והיינו זנות בעדים והתראה המחייבת מיתה, אבל סתם זנות שכיחא, ומחלוקת רבנן ור"ש היא בפירות שבין הכתיבה לחתימה והיינו שרבנן פוסלים גט מוקדם שמא תטרף מיום כתיבה דסברי שבאותו היום נחתם. דסבר ר"ל שמוציאים הפירות משעת הכתיבה והיינו החתימה. תוס'. וריו"ח סובר שאין מוציאים פירות אלא משעת נתינה. גט מאוחר כשר, מפני שיש לבעל פירות עד הזמן הכתוב בו מפני שרק אז חלים הגירושין. תוס'.

מה הועילו חכמים בתקנתם-

למה לא חששו שיכתוב גט בלי זמן כיון שבדיעבד כשר- משום דלכתחילה לא תינשא וממילא אם ירצה לכתוב בלי זמן לא יכתבו ולא יחתמו לו. (י"ז).

למה לא חששו שיחתוך את הזמן ויחפה על בת אחותו, דכיון שאין בו זמן הרי היא בחזקת מגורשת, או שימכור בפירות, לא חששו לזה כיון שהרמאות ניכרת.

מה מועיל זמן כיון שא"צ לכתוב דווקא את יום הגירושין- אע"פ שגט שכתוב בו באיזה שבוע לשמיטה נכתב (וכן שנה חודש ושבט) כשר, מ"מ הא אהני לשבוע שלפניו שאם זינתה תיהרג, אבל פירות אינה טורפת מלקוחות גם בגט בלי זמן ידידה על התחתונה. או לשבוע שאחריו שאם ימכור פירות תוציא, אבל אם זינתה אינה נהרגת גם בגט בלי זמן, דספק נפשות להקל. ואף שאין מזה ראייה לאותו שבוע, הרי גם באותו היום אין ראייה ללפני או אחרי הכתיבה. ואין סברא זו שייכת אלא בגט שנכתב ונמסר באותו היום, שכיון דאהני לקמיה לא חיישינן שיחפה, אבל גט שנמסר אח"כ (וכדלהלן בגמ') חוששים שיחפה עליה אע"ג דאהני לקמיה.

ואין חוששים שמא יכתוב את הגט וימסרנו לה לאחר זמן אחרי ימים רבים, שאינה מגורשת אלא מזמן המסירה, דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה. (י"ח).

ואין חוששים שמא הגט נכתב במדה"י בניסן ולא הגיע לא"י עד תשרי, דגיטין אלו קלא אית להו וכשיש קול כזה צריכה האשה להביא ראייה מתי הגיע הגט לידה.

ר"ש מכשיר גט שנכתב ביום ונחתם בלילה, דס"ל דכיון שנתן עינו לגרשה אין לו פירות דמשעת כתיבה אית ליה קלא. לר"ל לא הכשיר ר"ש אלא מיד ולא אם נחתם אחרי עשרה ימים דחיישינן שמא פייס ובתוך כך בא עליה והוי גט ישן, ולריו"ח אפי' אחרי עשרה ימים כשר, דאי פייס קלא אית ליה שהשכנים יודעים שפסק הריב ביניהם.

דיני כתיבת הגט

מה כשר לכתוב בו- בדיו- דיוטא, ובסם- סמא, ובסיקרא והיינו סקרתא צבע אדום, ובקומוס והיינו קומא שרף האילן, ובקנקנתום-חרתא דאושכפי. ובכל דבר שהוא של קיימא כגון מי טריא מי גשמים, וי"מ מי שרית פירות, ובאפצא (מי מילין) דווקא כשאין הקלף מעובד במי אפצים, אבל מעובד לא, ובמאי דאברא ששף העופרת במים ומשחירים (אבל באברא לשפסף בחתיכה של אבר על

הקלף (לא) או בשחור פחמים או בשיחור חרתא דאשכפי. (י"ט).

אבל לא במשקין או מי פירות ובכל דבר שאינו מתקיים.

ואמר ריו"ח שאף שלגבי שבת דיו ע"ג סיקרא הוי כתב, אין לחתום ע"י סיקרא עבור העדים שיחתמו בדיו על הסיקרא דאפי' לגבי שבת לא היה ריו"ח סמך על דבריו להביא חולין לעזרה.

מתי חקיקה נחשבת כתיבה - חק תוכות של האותיות ואת צידיהן והאות כתובה מאיליה לא נחשב כתב, ועל כן אם חקק את התיבות בגט אינה מגורשת, וכן עשית מטבע היא "מיחרץ חריץ" והוי חק תוכות ואינו כתיבה, אבל חק ירכות ששיקע את האות עצמה כשר, והציץ היה עשוי ע"י חק ירכות מעברו האחר ועי"ז היו האותיות בולטות, (ולא כדינר של זהב שהאותיות בולטות בו ע"י חק תוכות). (כ').

גט שהאשה כותבת, או שאינו שוה פרוטה - אשה שכתבה גט והקנתה אותו לבעל כשר. רב חסדא אמר שהוא יכול לפסול את כל הגיטות שבעולם, ואמר לו רבא שאין לפסול מחמת שכתבתו האשה שמשום תקנת עגונות אמרו שהאשה נותנת שכו הסופר דדילמא הקנוהו לו רבנן את מה שנתנה לסופר, והוי כמאן דיהיב איהו, והפקר ב"ד הפקר, ואין לפסול מחמת שבעינן נתינה שיהא שוה פרוטה ולא יהיב לה מידי, שהרי הכונה לנתינת הגט, שהרי כתבו על איסורי הנאה כשר. וכן הלכה. אך אין להוכיח דכשר ממה שכשר בעלה של זית, דשאני התם דחזי לאיצטרופי עם עלים אחרים, שיכול לשכב עליהם וכן ראויים למאכל בהמה.

הנותן ס"ת לאשתו ואומר לה הא גיטך אינה מגורשת, ואמר רב יוסף שאין חוששים למי מילין שאף אם כתב במי מילין אינה מגורשת דאין מי מילין ע"ג קלף מעובד במי מילין וקלף שלהם היה מעובד בעצמים. ופרשת גירושין לא מועילה לגרש משום שלא נכתבה לשמה, וגם באופן שנכתבה לשמה פסול כיון שלא כתוב בה שמו ושמה ושם עירו ושם עירה. (י"ט).

כתיבת גט על עבד - הכותב גט על עבדו ונתנו לאשה מגורשת, ואיירי בכתב שאינו יכול להזדייף כגון בכתובת קעקע, או בעידי מסירה לר"א. ואם עבד שמוחזק שהוא של הבעל, וכתוב עליו גט, ועכשיו הוא אצל האשה, אינה מגורשת בלי עידי מסירה, שהרי שנינו הגודרות אין להם חזקה דאיכא למימר מעצמן הלכו אצלו. (כ"א).

כתב גט על הקרן של פרה ונתן לה את הפרה, או על יד של עבד ונתן לה את העבד, לרבנן מגורשת. ואף שבפרה יכול לקצוץ את הקרן לא מהני משום הכי, שהרי כתיב "וכתב ונתן" שיהא מחוסר כתיבה ונתינה ולא קציצה. ולריה"ג אין כותבין על דבר שיש בו רוח חיים, ולא על האוכלים, דכתיב "וכתב לה" מכל מקום, וכתיב "בספר" למעט דבר שיש בו רוח חיים או אוכל.

גט במחובר - אין כותבין גט במחובר לקרקע, ואם שייר מקום התורף מקום האיש והאשה והזמן וכתבו לאחר התלישה כשר, ור"א היא דאמר עידי מסירה כרתי אבל חתימה אינה אלא מפני תיקון העולם, ו"כתב" דקרא אכתיבת הגט קאי, ולכתחילה אין

כותבין אף טופס במחובר, גזירה שמא יכתוב תורף. ולר"ל איירי מתני' לר"מ שעדיי חתימה כרתי ואין כותבין תורף גזירה שמא יחתום, ואם כתב תורף ותלשו וחתמו ונתנו לה כשר ד"וכתב" דקרא איירי בחתימת העדים.

אם כתב גט על החרס של עציץ נקוב, ונתן את העציץ לאשה כשר דאינו מחוסר קציצה, וגם אין לחוש שישובור את העציץ כיון שהעציץ יפסד. ואם כתב על עלה של עציץ נקוב לאביי כשר שהרי נותן לה את העציץ, ולרבא פסול גזירה שמא יקטום.

לשמה בגט כתיבה ובחתימה

שיטת ר"מ שפסול מחובר הוא רק בחתימה ולא בכתובה ד"וכתב" היינו חתימה, דעיקר השטר זוהי חתימתו, ומ"מ לכתחילה צריך גם כתיבה בתלוש. ולדבריו א"צ כתיבה לשמה, ואפי' מדרבנן א"צ, דאמר רב נחמן שאפי' מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה כשר, וממה שלא אמר שזה מדאורייתא, מבואר שגם מדרבנן כשר. (ג).

שיטת ר"א שצריך רק כתיבה לשמה ולא חתימה, ואיתא בגמ' ד. דמדרבנן צריך חתימה לשמה דמודה ר"א במזויף מתוכו שהוא פסול.

גט שנכתב שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה - לרב חסדא תלוי במחלוקת ר"י וחכמים אם אפשר להעביר קולמוס ולקדש את השם (נתכוון לכתוב יהודה ולא כתב ד'). ולרב אחא בר יעקב י"ל שרבנן פוסלים דווקא בס"ת משום זה קלי ואנוהו, אבל בגט כשר אף לרבנן. (כ).

גט שנכתב ע"י חש"ו ועכו"ם - לר"א המצריך כתיבה לשמה פסול, ואם גדול עומד על גביהן ואומר להם לכתוב לצורך פלוני כשר. אמנם בעכו"ם לא מהני שישראל יעמוד על גביו דלדעתיה דנפשיה קעביד. ואם כתבו חש"ו ושיירו מקום התורף, י"א שבזה כשר לר"א. ולשיטת ר"מ שא"צ כתיבה לשמה אלא חתימה, כשר בין בחש"ו ובין עכו"ם, שאין קיום הגט אלא בחותמיו. (כ"ג).

גט שכתבו הסופר כדי להתלמד פסול. וכן הדין אפי' נכתב לשם גרושין לאיש ואשה אחרים. דכתיב "וכתב" ואפי' מי שיש לו ב' נשים ששמותיהם שוות, וכתב גט כתבו לגרש את אשתו הגדולה, פסול לגרש בו את הקטנה, דכתיב "לה", ואפי' אם כתבו שאיזה מהן שירצה יגרש פסול דאין ברירה. (כ"ד).

הגמ' מעמידה את המשנה כר"א שעדיי מסירה כרתי, אבל אם סומכים על עידי החתימה, בכל מקום שיש בעירו עוד אדם ששמו כשמו ושמה כשמה, פסול הגט מלגרש בו, אף למי שנכתב עבורו.

הגיטין הנ"ל לענין לפסול לכהונה

לרב ג' הראשונים פוסלים לכהונה, והיכא שכתבו להתלמד כשרה לכהונה.

ולשמואל אף בזה פסולה לכהונה, דכל מקום ששנו חכמים שהגט פסול, הרי הוא פוסל לכהונה.

ולזעירי ורב אסי רק היכא שכתבו לשם אחת משתי נשיו פוסלה לכהונה, ולריו"ח אף זה אינו פוסל לכהונה, דס"ל אין ברירה.

לשמה בגט מדין ברירה - שיטת רב יהודה אם אמר לסופר לכתוב גט עבור איזה אשה שתצא בפתח תחילה (או איזה שארצה) פסול. וס"ל לרב יהודה שאין לחלק בברירה בין תולה בדעת אחרים לתולה בדעת עצמו, דמאן דאית ליה ברירה אף בתולה בדעת עצמו יש ברירה, ומאן דלית ליה ברירה אף בתולה בדעת אחרים אין ברירה. (כ"ה).

מה צריך הסופר לשייר בכתובת שטרות

מתני' - סופר הכותב טופסי גיטין, לת"ק צריך שיניח מקום האיש והאשה והזמן. (כ"ו).

שמואל מוסיף שבגט צריך לשייר גם מקום הרי את מותרת לכל אדם דס"ל דמתני' כר"א דעדיי מסירה כרתי ובעינן כתיבה לשמה, ולפי זה הטעם שהתירו לכתוב טופס הגט, הוא מפני תקנת הסופר.

לרבי יהודה טופס גט פסול גזירה אטו תורף, ושאר שטרות פסולים גזירה אטו גיטין.

וי"א שלרבי אלעזר גט פסול גזירה אטו תורף, והתורף צריך שיכתב לשמה דכתיב "וכתב לה".

ולחזקיה רישא כר"מ שעדיי חתימה כרתי, ומעיקר הדין מותר לכתוב גם תורף, והטעם שאסרו לכתוב תורף שמא תשמע האשה איזה שמות הסופר כותב וזה יגרום לקטטה.

ולאבימי הטעם משום תקנת עגונות. י"א דמתני' כר"מ ואסרו לכתוב תורף שמא יתקוטט עמה ויזרוק לה את הגט ותהיה עגונה כשהיא מגורשת. וי"א דמתני' כרבי אלעזר והיה צריך לאסור גם טופס אטו תורף, והתירו שמא לא ימצא סופר וילך למדה"י ותשאר עגונה.

ומה שמצינו שצריך לשייר מקום הזמן, ומשמע שגם בארוסה צריך לשייר, למי"ד שתיקנו זמן משום שמא יחפה ניחא דטעם זה שייך גם בארוסה, ולמ"ד שתיקנו זמן משום פירות הרי ארוסה אין לה פירות, הטעם שכותבים זמן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה (ולכן האומר כתבו גט לאשתי לכשאנסנה אגרשנה אינו גט).

הלכה כר"א שלא יכתוב טופס גזירה אטו תורף.

כתיבת השמות בגט - בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שאם היו ב' שמות בב' מקומות היה כותב את השם שבאותו מקום, התקין ר"ג הזקן יכתוב איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכו', מפני תיקון העולם שלא יוציאו לעז על בניה משני לומר שאמם אינה מגורשת. ודין זה הוא דווקא כשהוחזק שיש לו ב' שמות, אבל בסתמא לא ואפי' נתברר אח"כ שיש לו ב' שמות כשר, דאין לנו אלא שם שקרא הוא לעצמו בפנינו והוחזק בו. ואם שם אחד הוא המצוי יכתוב את השם העיקרי וכל שום שיש לו, ולא איפכא. (ל"ד).

שינוי ביומן הגט ומקומו - תיקנו חכמים לכתוב זמן בגט משום שלום מלכות, ור"מ סובר שכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר, ולפיכך אם כתב את השנה של מלכות אחרת (שאינה הוגנת - רומי שאין להם כתב ולשון או של מדי או של יון), או לבנין הבית או חורבנו מפני שצריך לכתוב לשם המלכות, (וצריכא), או שכתב מקום אחר מהמקום שהיה בו, והדין הוא שצריך

לכתוב מקום הכתיבה אע"פ שאמר לו במקום אחר, אם נישאת בגט זה תצא מזה ומזה, וצריכה גט מזה ומזה ואע"פ שקידושי שני לא חלו צריכה ממנו גט שמא יאמרו שאשת איש יוצאה בלא גט, ואין לה משניהם לא כתובה ולא פירות שאינו חייב לפדותה (שזה חיוב תמורת הפירות), ולא מזונות, ולא בלאות מבגדים שהכניסה לו, קנס על שלא קראה את הגט, ואם נטלה מהם צריכה להחזיר, והולד משניהם ממזר שאם החזירה הראשון הולד ממזר (מדרבנן ואסור בממזרת), ואסורים ליטמא לה אם הם כהנים, ואינם זכאים במציאתה ומעשי ידיה ובהפרת נדריה, ואם היא בת ישראל נפסלת לכהונה דזונה היא, ואם היא בת לוי נפסלת ממועשר משום קנס, ואם היא בת כהן נפסלת מתרומה דכתיב ג"פ ונטמאה, ואין בניה יורשי הבעלים יורשים כתובתה כתובת בנין דיקרין, דקנסוה, ואם מתו הבעלים אחי שניהם חולצים ולא מייבמים של שני מדרבנן ושל ראשון מדאורייתא. (פ').

מתני' הפוסלת גט לשום מלכות אחרת וכו' היא כשיטת ר"מ, אבל לרבנן אפי' כתב לשום סנטר (ממונה על גבולות השדות) שבעיר מגורשת. ואם כתב לשום עבד המלך גם לר"מ מגורשת, דשביחא להו מילתא. וי"א שלחכמים אפי' לא כתב מלכות כלל מגורשת.

וכן הדין לכו"ע אם שינה שמו או שמה או שם עירם.

גט ישן שנתייחד הבעל עם האשה אחרי כתיבת הגט, לב"ה אינה מגורשת דחיישין שמא יאמרו גיטה קודם לבנה שיהיו לה בנים בין הכתיבה לגירושין, ולאחר זמן יראו שזמן הגט קודם ללידת הבן, ויסברו שהיתה פנויה והוא פגום, ואם נישאת לא תצא, וי"א שכוונת ב"ה שלא תתגרש בו, אבל אם נתגרשה והלך בעלה למדה"י מותרת לינשא, ולב"ש מותר להתגרש בו ולא גזרו. (ע"ט).

נוסח הגט

לרבנן כותב הרי את מותרת לכל אדם, ולר"י כותב ודן דיהוי לכי מינאי ספר תירוכין ואיגרת שבוקין וגט פטורין למהך לאינסבא לכל גבר דיתצביין. ומחלוקתם היא אם ידים שאין מוכיחות הויין ידים, שהרי בנוסח הרי את מותרת לכל אדם אינו מוכיח שכוונתו לגרש בגט זה, דשמא מגרש בדיבור והשטר לראיה. (פ"ה).

ואם כתב לה הרי את בת חורין לא הוי גט שכבר לפני הגירושין היא בת חורין, ואם כתב לה הרי את לעצמך הוי גט, דאי מהני בשחרור דקני גופיה כ"ש באשה שלא קנה גופה.

דקדוקים בנוסח הגט - לא יכתוב ודן דמשמע דין ואם אינו דין לגרשה אינו מגרשה, אלא ודן. ויכתוב אגרת ולא איגרת שהוא גג, למהך ולא לימהך דמשמע שתהיה לו מספר זה ואילך ולא למחך דמשמע חוכא שמצחק בה, דיתהוויין ודיתצביין עם ג' יודין שמשמע שהכונה לאשה זו ולא לאחרות, ויארך את הו' של תרוכין ושל שבוקין ושל כדו שלא יראה ' ויהיה משמע שהכונה לגרושות ועזובות דעלמא, וכדי משמע בלא גט, ולא יכתוב לאיתנסבא אלא להנסבא שלא ישתמע לא יתנסבא.

נוסח טופס הגט - פטריט יתיכי ליכי אנת פלונית בת פלוני דהוית אינתתי מקדמת דנא, וכדו פטריט ושבקית ותרוכית

יתיכי די תהוין רשאה ושלטאה בנפשייכי למהך להתנסבא לכל מאן דיתצביין ואינש לא ימוחי בידייכי מן יומא דנן ולעלם, ודן די יהוי ליכי מינאי גט פטורין וספר תירוכין ואגרת שבוקין כדת משה וישראל. רש"י.

רבא תיקן לכתוב בגט איך פלניא בר פלניא פטר ותריך ית פלוניא אינתתיה דהות אינתתיה מן קדם דנא מיומא דנן (לאפוקי מרבי יוסי דס"ל שזמנו של שטר מוכיח עליו ואע"ג דהלכה כרבי יוסי צריך לעשות לכו"ע כדי שלא יצא שם פסול על משפחות ישראל) ולעלם (לאפוקי מהאומר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי דאף שמגורשת לגמרי מ"מ יהיה לעז).

חמשה שכתבו גט אחד וכתבו בו שמות כולם והעדים חתומים למטה, יתנו גט זה לכל אחת מהן, אבל אם כתב טופס נפרד לכל אחת אינו כשר אלא למי שהעדים נקראים עמו והיינו התחתון. אבל העליונים פסולים שמא לא העידו אלא על התחתון. (פ"ו).

לריו"ח טופס נפרד היינו שכתב זמן נפרד לכל אחד וכיון שהזכיר שמות נפרדים לכל אחד הוי כל אחד גט לעצמו ואין העדים חתומים אלא על האחרון, ואע"פ שגט שכתוב בו שאלו בשלום פלוני פסול שמא חתמו רק על השאלת שלום, מ"מ היכא שכתוב ושאלו בשלום פלוני כשר, והכא איירי שכתוב בו ופלוני ופלוני, ואיירי שכולם נכתבו ביום אחד שאין בו פסול נכתב ביום ונחתם בלילה וכ"ש שאם נחתם לאחר זמן פסול, ואם יש רווח בין זוג לזוג פסול לרבי"ב.

ולר"ל אף אם כתב זמן אחד לכולם אינו כשר לכולם עד שיכתוב אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית, ואיירי שחזר וכתב פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית ומ"מ כיון שכללם בתחילה נחשב שהעדים מעידים על הכל, דבלא זה פסול דכתיב "וכתב לה" ולא לה ולחברתה, ואם יש זמן לכל אחד ויש רווח לכל אחד אין כשר אלא מי שהעדים נקראים עמו, ולר"מ אף בלא רווח פסול מפני שהזמן מפסקן.

ב' דין חתימת העדים בגט, ועידי מסירה.

מחלוקת ר"מ ורבי אלעזר - שיטת ר"מ דעידי חתימה כרת', וצריכים העדים להיות חתומים על הגט, ושיטת ר"א דעידי מסירה כרת', וצריכים העדים לראות את המסירה, אמנם תיקנו חכמים שיחתמו העדים על הגט כדי שאם ימותו העדים יהיה לו עדות. ובמזויף מתוכו (שחתומים עליו קרובים או פסולים, או שנחתם שלא לשמה) מודה ר"א דפסול.

לרב הלכה כר"א בגיטין ולא בשאר שטרות, ולשמאל הלכה כר"א אף בשאר שטרות. ולשיטת רבנן גט שיש עליו רק עידי מסירה פסול, ואמרו רבי ינאי וריו"ח שאפילו ריח הגט אין בו. (פ"ו).

חתימת עכו"ם בגיטי נשים ושחרורי עבדים- לר"מ פסולים דלאו בני כריתות נינהו, והתוס' הוסיפו דלאו בני עדות נינהו, ולר"א פסולים מדרבנן משום

מזויף מתוכו, ולר"ש (דס"ל כר"א) דווקא אם נעשו בהדיט פסולים דלא קפדי אאוועי נפשיה וחתמי שיקרא, אבל בערכאות כשרים. ובשמות מובהקים כגון הורמיו ובתוס' כתבו דדווקא הורמין אבל הורמיו לא ואבודינא הוא שם אחד, אבל אבו הוא שם של ישראל. תוס'. בר שבתאי שהוא רוח רעה, אבל שבתאי הוא שם של ישראל. תוס'. ובר קידרי, ובטאי אבל בטי הוא שם של ישראל ונקים אונא, דלא הוי מזויף מתוכו שאין חוששים שימסור בפניהם ויסמך עליהם. ואמרו ר"ש לחכמים שלא נחלקו ר"ע חכמים שהם דור לפנינו בערכאות אלא בהדיטות, שר"ע מכשיר, ולחכמים רק גיטי נשים ושחרורי עבדים כשרים בהדיטות דסמכין על העידי מסירה. ואין לחוש שיבואו להכשיר בלא עידי מסירה (כמו שחוששים בשאר שטרות) כיון שגם בערכאות אינו כשר בלא עידי מסירה. תוס'. ולרשב"ג אף גיטי נשים ושחרורי עבדים אינם כשרים אלא במקום שרק עכו"ם חותמים ואין מניחים ישראל לחתום, אבל במקום שיששראל חותמים פסול דשמא יבואו להכשיר גם בשמות שאינם מובהקים ובלא עידי מסירה, ולא גוזרים אטו מקום שיששראל חותמים, מפני ששמות מתחלפים ומקומות לא. וכתבו התוס' שרשב"ג סובר כר"א שעידי מסירה כרת', דווקא בגיטין ולא בשאר שטרות. **כנופיתא דארמאי** אין דינם כערכאות. (י').

שטרא פרסאה בלשון פרסי וחתומים עליו פרסים הדיוטות- אם יש עידי מסירה היודעים לקרות מה כתוב בגט, והכתב מתוקן בעפצים ואינו יכול להזדייף והיינו לרב אלעזר המצריך בשאר שטרות כתב שאינו יכול להזדייף, תוס'. (עוד כתבו שעבוד סיד שלנו כמו עיבוד עפצים שלהם). וחזרו מעניינו של שטר בשורה אחרונה, יכולים לגבות בשטר זה. ודווקא מבני חרי אבל ממשעבדי לא דלית ליה קלא מפני שהעדים החתומים הם מוציאים קול ואינם ישראל. (י"א).

גט שחתומים עליו שמות של עכו"ם והגט מגיע מא"י, וכיון שאין רוב ישראל קרוים בשמות עכו"ם- ואין ידוע אם החותמים עכו"ם, אם הם שמות שלא שכיחי ישראל שקרויים בשמות אלו, וכגון לוקוס ולוס, כשר בעידי מסירה. ואם הגט מגיע ממזדה"י כשר אפי' בלא עידי מסירה מפני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהם כשמות עכו"ם.

שטר שחתום עליו עד כותי - לת"ק כשר בכל השטרות, ולתנא דמתני' (דס"ל כר"א) אם חתום ישראל לבסוף בגט ובשטר שחרור כשר, דעידי הגט אין חותמים זה בלא זה (גזירה משום כולכם שאם אמר לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי אחד כותב וכולם חותמים, דלא שוויה גט אלא בהכי, ולכן תיקנו שלעולם יהיו כל העדים נקבצים בשעת החתימה), ואי לא דכותי חבר הוה לא מחתים ליה מקמיה, ואין לחוש במה שכוליה שטרא מתקיים אפומה דחד ישראל דחתים לבסוף, כיון שמדאורייתא כשרים דגירי אמת הם. תוס'. ואם יש ב' עדים כותים פסול. אבל בשאר שטרות פסול דחשידי אעדות שקר, שהעדים חותמין זה בלא זה, ואף אם חתם הישראל לבסוף, שמא חתם הראשון והשאר רווח למעלה עבור ישראל שהוא זקן ממנו ולבסוף חתם שם כותי. ולרשב"ג תלוי אם החזיקו או לא, ואם החזיקו אפי' שניים כשרים. ור"ג במתני' (מעשה שהביאו לפני ר"ג גט אשה והיו עדיו כותים והכשיר) לאב"י תני עדו והיינו עד אחד, ולרבא ר"ג מכשיר אף בשניים אם החזיקו. (י').

לרבי אלעזר (כ"ב) לא הכשיר ר"א בכתב שיכול להזדייף אלא להנשא מיד, אבל לאחר עשרה ימים פסול דחוששים שמא היה בו תנאי ומוחקה אותו, ודווקא בגיטין אבל בשאר שטרות לא. ולריו"ח כשר אפי' לאחר י' ימים כיון שהעדים זוכרים, ואף בשאר שטרות.

איתא במתני' ל"ו שהעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם, והגמ' שואלת שהרי כתיב "וכתוב בספר וחתום", לרבה איירי מתני' לשיטת ר"א דעידי מסירה כרתי, דתיקנו שיחתמו העדים על הגט שמא ימותו או ילכו למדינת הים ויערער הבעל לומר לא גירשתיה. וקרא עצה טובה קמ"ל. ולרב יוסף אף לר"מ שעדי חתימה הם מדאורייתא תיקנו שיפרשו שמותיהם בגט כדי שידעו מי הוא ויוכלו לקיימו שיחזרו אחר יודעיהם ומכירהם, שבתחילה היו כותבין אני פלוני חתמתי עד, ולא היו יכולים לקיימו אלא אם כתב ידו מקוים בבי"ד אחר. ואף שמצינו אמוראים שהיו חותמים ע"י סימן שאני רבנן שהיו הבריות בקיאים בסימנם מפני שהיו חותמים כך על דיסקי שטרי שו"ת ושלומות.

עדים שאינם יודעים לקרות קורין לפניהם וחותמין, ואם אינם יודעים לחתום מקרעים להם נייר חלק והם ממלאים את הקרעים דיו, ולרשב"ג דין זה הוא דווקא בגט ומשום עיגונא שעד שימצאו עדים שיודעים לחתום יפרש לים או ימות ותהיה זקוקה ליבום, אבל לא בשאר שטרות, וכן הלכה, ולשמואל יכתבו באבר (בעופרת עצמה וכו') דזה פסול לכתובת הגט) והעדים יחתמו ע"ג האבר. ולרבי אבהו יכתבו במי מילין ע"ג קלף מעובד (וכנ"ל) שבאופן זה אין הכתב ניכר, שהרי מראה הקלפים כמראה הכתב, ולרב פפא ברוק. וכל זה בגט אבל לא בשאר שטרות. (י"ט).

דיני חתימת העדים

גט שבינו לבין חתימות העדים חתומים שם קרובים כשר, אבל אם השאיר ב' שיטין פסול, דאזיר פוסל יותר כמו שבסוכה אויר פוסל בג' וסכך פסול בד'. (פ"י).

כתב ב' גיטין זה בצד זה לרוחב המגילה, והחתים ב' עדים עברים מתחת הראשון לתחת השני ששמו מתחת הראשון ושם אביו מתחת השני, ואחריהם ב' עדים יונים ישראלים מארץ יון שחותמים שם האב ואח"כ שם, וא"כ היוונים חתמו על הגט השני, הגט שעליונים נקראים עמו כשר, והשני פסול, שמא חתמו התחתונים שלא כדרכם וגם הם חתומים על הגט הימני, וזעירי תנא ששניהם כשרים, דאין העדים העליונים פוסלים את התחתונים.

ואם העד הראשון והשלישי עברי, והשני והרביעי יווני שחתם היוני יוסף תחת השמאלי וכן שמעון חתם בשורה הבאה תחת הימני פסול, שמא חתם השני כמו עברי ואינו חתום אלא על הראשון (ועיין רש"י), וזעירי תנא ששניהם כשרים, שהרי אפשר להכשיר גט בעד עברי ועד יוני.

אם כתב את סיום הגט בדף השני והעדים חתמו שם כשר, ואיירי שנשאר ריק מתחת העמוד הראשון (ואין לחוש שסיים וחתכו מפני תנאי שהיה בו, וחתך ראשו של שני, והעדים לא חתמו על שלו), ויש מקום ריק מעל העמוד השני (ואין לחוש שנמלך מהראשון, ובשני כתוב גט אחר וחזר ונמלך לגרשה

וחתך עליונו של שני), שאין לחוש שיש כאן ב' גיטין, ואיירי שכתב הרי את מלמטה ומותרת למעלה, שאין לחוש שנמלך באמצע הענין ונמצא הראשון בטל, אי נמי מסתבר שלא נחתם באותו יום, ולרב אשי איירי שניכר שלא נחתך הקלף שהוא שחור ועב, ואיירי שאין רווח מלמטה, דאם יש רווח שמא נמלך.

אם העדים חתמו למעלה או בצד או מאחורי הגט בגט פשוט פסול דתיקנו שיהיו עדי בתוכו, ואין נ"מ לאיזה כיוון החתימה, ורב שהיה חותם בצד הגט היינו באיגרת זימון לבי"ד.

כתב גט מהאמצע למטה ועוד אחד מהאמצע למעלה, והעדים חתומים באמצע, שניהם פסולים שאין החתימה נקראת עם אף אחד.

אם כתב גט אחד עד האמצע, וגט שני מהצד השני עד האמצע, והעדים חתומים באמצע, כשר הגט שהעדים נקראים עמו שגג החתימה היא כלפיו.

אם חתמו העדים בין שני גיטים כשר הגט שהעדים חתמו בסופו.

גט שכתבו עברית ועדיו יונית או איפכא, או שעד אחד עברי ועד אחד יוני, כשר.

אם חתם איש פלוני עד, או בן איש פלוני עד, או איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד, כשר, וכך היו עושים נקיי הדעת שבירושלים שלשונם קצרה.

גט שאין בו אלא ע"א פסול ואם נישאת הולד כשר, לרב וריו"ח איירי בכתב יד של הבעל ואשמועינן דלכתחילה לא תינשא, ולשמואל אפי' בכתב סופר בדיעבד לא תצא דסופר הוי במקום עד שני, ואם הסופר הוא מובהק ובקי בתורת גיטין ולא יכתבנו אלא אם שמע מפי הבעל מותרת לינשא לכתחילה. (פ"ו).

כתב בכתב ידו ואין עליו עדים פסול ואם נישאת הולד כשר. ומתני' דלא כר"מ, ואי כר"מ י"ל דמדאורייתא כשר דכתב ידו כמאה עדים דמי, וקרינן ביה וכתב ונתן.

גט מקושר

גט מקושר - תיקנו חכמים לכהנים שיכתבו גט מקושר והיינו שכותב שורה או שניים ומקפלו על הנייר ועד חותם עליו מבחוץ, וחוזר וכותב ומקפלו ועד חותם וכו', וכל זה כדי לעכב כתיבת הגט כדי שבתוך כך יתפייס מפני שהכהנים קפדנים.

אשה שהתגרשה בגט קרח שקשריו מרובים מעדין תצא מזה ומזה וכן כל הדינים שהוזכרו לעיל (ע"ט:). והטעם שפסלו גט זה גזירה משום כולכם שלאחר זמן יהיו סבורים שהזמין הבעל עדים כמנין קשריו ולא חתמו בו כולם. ולר"מ (כל המשנה) הולד ממזר.

קרובים ופסולים - לבן ננס מחתימים על גט מקושר אפי' פסולים דאינו אלא חשש בעלמא, ולר"ע אין מחתימים עליו אלא קרובים הראויים לעדות אחרת, דכולם יודעים שהוא קרוב, אבל עבד לא שמא יכשירוהו מפני שיאמרו ששחררו, וגזלן שמא יאמרו שעשה תשובה, אבל אין החשש בעבד שיאמרו שהוא כשר, דא"כ קרוב נמי, ואין החשש שיעלוהו ליוחסין, דא"כ מה החשש בגזלן. ואמנם העד השלישי אם קשריו שלשה לכו"ע אינו כשר אלא קרוב דגט מקושר צריך ג' עדים, שמא עד שימצאם ינוח כעסו, דכל ג' במקושר כשניים בפשוט, ולא

הכשיר בן ננס אלא בעד הרביעי והלאה. וי"א שהעד השלישי צריך להיות כשר ולא קרוב.

לריו"ח אין מחתימים ב' עדים קרובים בגט קרח אפי' אם כבר חתומים בו ג' כשרים, שמא יקיימוהו בב' קרובים ואחד כשר.

הקרוב יכול לחתום בין באמצע בין בתחילה ובין בסוף. ואפשר לקיים את הגט מכל שלשה עדים, וא"צ רצופים.

ג' שליחות לכתובת הגט ומסירתו.

גט מעושה - בישראל גט מעושה בחזקה כדין בהנך דיוציא ויתן כתובה, או שהיא אסורה לו כשר, אבל שלא כדין פסול להתירה לינשא, ובעכו"ם אם מעושה כדין פסול ופוסל מן הכהונה משום ריח הגט, ואם מעושה שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו. לרב משרשיא מדאורייתא גט מעושה ע"י עכו"ם כשר, וחכמים אמרו שפסול כדי שלא תלך האשה לעכו"ם שיעשוהו לכתוב גט, והגמ' דוחה שודאי אינם יכולים לכפות ישראל לגט, דא"כ למה שלא כדין אין בו אפי' ריח הגט דמאי שנא מישראל, אלא כדין בעכו"ם אם אינו גט חוששים שיאמרו שאף בישראל אינו גט וההוא גיטא מעליא הוא, אבל שלא כדין אין חוששים שיאמרו שגם בישראל בגט מעושה כדין אינו גט, ואין לגזור אטו גט מעושה שלא כדין, דהוי גזירה לגזירה. (פ"ח).

באיזה מקרים נותנים גט באמר כתוב אע"פ שלא אמר תנו - היוצא בקולר ליהרג למלכות, והיוצא בשיירה למדברות. ולר"ש שזורי גם המסוכן חולה. (ס"ו).

המושלך בבור ואמר כתבו גט לאשתי ופירש שמו ושם עירו יכתבו ויתנו, ואיירי שראו דמות אדם, וראו שיש לו בבואה ובבואה דבבואה. ואין חוששים שמא זו צרתה שמתכוונת לקלקלה שתינשא ע"י הגט ותיאסר על בעלה, דבשעת הסכנה כגון במסוכן כותבין ונותנים אע"פ שאין מכירים.

אבל בבריא שאמר כתבו אין נותנים שכוונתו לשחק בה שהרי לא אמר תנו, ואם עלה אח"כ לגג והפיל עצמו ומת נותנים, דהוכיח סופו על תחילתו, ואם דחתו הרוח אין נותנים.

שליחות לכתובת הגט

אמר לעשרה כתבו גט לאשתי - אם לא אמר כולכם אחד כותב ושניים חותמים. ואם אמר כולכם לריו"ח שניים משום עדים והשאר משום תנאי ואמר כך כדי לביישה ברבים, והתנה שלא יהיה גט אא"כ יחתמו בו כולם, ולר"ל כולם משום עדים שנתכוון שכולם יהיו עדים על הגט. ונ"מ אם שאר העדים לא חתמו באותו יום שלריו"ח כשר ולר"ל פסול דהוי מוקדם. וכן נ"מ בנמצא אחד מהם קרוב או פסול שלר"ל פסול, ולריו"ח הפסולים חתמו בסוף ודאי כשר, ואם הפסולים חתמו בתחילה בשניים הראשונים, וחתמו כולם, י"א שכשר שהפסולים חתמו משום התנאי דמסתמא מינה את הכשרים לשם עדות והקרובים לשם תנאי, וי"א שפסול

דאטי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ויכשירו קרוב בשאר שטרות. (י"ח).

רבי יהושע בן לוי התיר כשחלק מהעדים חתמו מכאן ועד עשרה ימים, דסבר שאפשר לסמוך על ר"ש בשעת הדחק, וכר"ח שר"ש מכשיר עד י' ימים, וכר"ל שכל העשרה הם עדים.

האומר לשלשה ששנים מהם יכתבו גט לאשתו ויש בהם אב ובן ומת האב, י"א שהבן לא יכול לכתוב עם השלישי, דלא משוי איניש **ברא שליחא במקום אבא**, וי"א שיכול לכתוב, וכן הלכה.

אמר לשניים תנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו, ולא יאמרו לאחרים לכתוב. והגמ' מסתפקת אם הכונה לכתובת הגט או לחתימת העדים, ואם הכונה לחתימת העדים כתיבת הגט כשרה ע"י אחר, דאף שהלכה כרבי יוסי (מפני שנימוקו עמו שנותן טעם לדבריו). דמילי לא מימסרן לשליח, ולדבריו אף באומר אמרו לא מימסרן לשליח, מ"מ שמואל סובר שבאומר אמרו מימסרן לשליח, והכא נמי הוי לגבי הכתיבה הוי כאומר אמרו. (ס"ו).

גט שהסופר חתום עליו בתורת עד יחד עם עד אחר כשר, ואמר רב חסדא דהיינו לרבי יוסי דס"ל דמילי לא מימסרן לשליח ועל כן אין לחוש שמא אמר הבעל שעדים אחרים יחתמו, וכדי שהסופר לא יתבייש נתנו לו לחתום, ומזה מבואר שגם באומר אמרו אינו יכול למנות אחר שיחתום. ואם אמר לשניים אמרו לסופר שיכתוב ואתם חתומו כשר, וי"א שאין לעשות כך.

בעל שאמר לשניים שיאמרו לסופר לכתוב גט ולשניים שיחתמו על הגט כשר, ואין לעשות כך, דחיישינן שמא תשכור עדים שיאמרו בשם בעלה לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו, שאף שאין חוששים שיעשו מעשה שקר בעצמם שיחתמו שקר או יעידו שקר, אלא סומכים על החתימות, חוששים שיאמרו שקר.

בעל שאמר לשניים שיאמרו לסופר לכתוב והם עצמם יחתמו כשר, י"א שגם בזה אין לעשות כך גזירה אטו המקרה הקודם, וי"א שמוותר לעשות כך שהרי הם עצמם חותמים.

אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושניים חותמים. ואם אמר לעשרה כתבו גט ותנו לאשתי אחד כותב עבור כולם. ואם אמר כולכם כתבו אחד כותב במעמד כולם, וכן אם אמר הוליכו גט לאשתי אחד מוליך בשביל כולם, וכן אם אמר כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם.

ואם מנה אותם ואחר שמנאם אמר כבו גט לאשתי ולא אמר כולכם י"א שאם מנה כולם דינו ככולכם שהרי הקפיד למנות כולם ואם מנה מקצתם לא ואף המנויים א"צ כיון שחזר בו, וי"א שאם מנה מקצתם צריך את כולם אלו שמנה דגלי דעתיה שמקפיד עליהם, ואם מנה כולם א"צ שהרי לא אמר כולכם.

לשון הגט באמר הבעל כולכם - לרב יהודה יכתוב כך אמר לנו פלוני כתובו או כולכון או כל חד וחד מינכון, וכן בחתימה או בהולכה, שמא יאמר שנתכוון שכולם יכתבו. ורבא יש לחוש שלא יאמר את כל הנוסח, ועל כן כותבים כתובו כל חד מינכון, וכן בחתימה או בהולכה.

האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי, יכול לחזור בו ואם מת (ולא חזר בו) לא יתנו לאחר מיתה.

מי כשר לשליחות הגט

הכל כשרים להביא את הגט, חוץ מחש"ו שאינם בני דעה, ועכו"ם שאינם בתורת כריתות.

סומא בא"י כשר, שאע"פ שאינו רואה ממי נוטלו ולמי נותנו, מ"מ הרי יכול לזהות בטביעות עינא דקלא (שהרי מטעם זה בני אדם מותרים בנשותיהם בלילה), ובמביא מחו"ל פסול מפני שאין יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם, ואם כשקבל את הגט לא היה סומא כשר אע"פ שלא חזר ונתפתח. (פ"ט).

ואם קיבל הקטן והגדיל, או חרש ונתפקח, או שוטה ונשתפה, או עכו"ם ונתגייר פסולים, ואם חזרו לקדמותם כשרים כל שתחילתם וסופם בדעת.

עבד - לרב אמי כשר, ולר"ח פסול כיון שאינו בתורת גיטין וקידושין, אבל אין לפוסלו מדין "אתם גם אתם" מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל, אלא דורשים משם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית. (כ"ג).

ה' נשים שאינם נאמנות להעיד לאשה שמת בעלה (חמותה ובת חמותה וצרתה ויבימתה ובת בעלה) משום שהן שונאות אותה ומתכוונות לקלקלה, ולענין הבאת הגט לרב יוסף בא"י נאמנות כיון שלא סומכים עליהם, ובחו"ל פסולות כיון שסומכים עליהם לומר בפ"נ. ולאביי בא"י אינם נאמנות כיון שהבעל יכול לערער ולפסול את הגט, אבל בחו"ל שאינו נאמן לערער נאמנות, ובברייתא מבואר כדברי אביי, וכן מדויק ממתני'. ולמה לגבי גט נאמנות יותר מלענין מיתה, מפני שהגט מוכיח.

האשה עצמה מביאה את גיטה והיינו אם נתן לה ואמר אל תתגרשי בו אלא בבי"ד פלוני, ועד שתבואי לשם תהיי שליח הולכה, ותמני שם שליח לקבלה. וצריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

הגמ' אומרת שאם לא מינה אותה שליח הולכה הרי הוא מגורשת כשהגיעה לבי"ד פלוני, ואם אמר לה להניח שם את הגט ע"ג קרקע וליטול אותו, אינה מגורשת דהוי כטלי גיטך מע"ג קרקע, ואם לא אמר לה למנות שליח קבלה בא"י אינה מגורשת מפני שלא חזרה שליחות אצל הבעל, ולמ"ד אין האשה עושה שליח לקבל גט מיד בעלה אם הטעם משום בזיון דבעל כאן כשר דליכא בזיון דבעל, ואם הטעם משום חצרה הבאה לאחר מכאן לא מהני אלא כאמר לה שבא"י תמנה שליח אחר להולכה והיא תקבל את הגט, או שאמר לה שבי"ד ימנו שליח להולכה והשליח יתן את הגט לאשה.

חזקת חי

המביא גט ממדה"י והבעל היה **זקן או חולה** יכול לתת לאשה את הגט שהבעל בחזקת חי ולא חיישינן שמא מת, ומדאורייתא נפקא לן העמד דבר על חזקתו. (כ"ח).

לרבא אם **הגיע לגבורות** שמונים שנה, או גוסס, אין לו חזקת חי, והא דאיתא בברייתא שאפי' בן מאה יש לו חזקת חי, י"ל דכיון דאיפליג איפליג ואינו כשאר כל האדם להיות קרוב למות.

האומר לאשה **הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי** אסורה לאכול בתרומה מיד דכל שעה חיישינן שמא ימות. הגמ' שואלת מאי שנא ממתני' שמותרת משום חזקת חי. אביי מתרץ דמתני' כר"מ שאינו חושש למיתה, כמו שיכול להפריש תרומה ע"י ברירה ואין חוששים שיבקע הנוד. ולרבא החילוק הוא דשמא מת לא חיישינן דאוקמינן אחזקה שהוא חי אבל שמא ימות יש מחלוקת תנאים אם חוששים, דהחוששים לבקיעת הנוד חוששים שמא ימות דאין זה סותר את החזקה, והמתירים לאשה לאכול תרומה לא חוששים שמא ימות.

מתי השליח יכול למנות אחר במקומו

במתני' (כ"ט) מבואר שאם השליח בארץ ישראל (שא"צ לומר בפ"נ) חלה, יכול למנות אחר במקומו וא"צ למנותו בבי"ד, דווקא חלה או באונס אחר אבל אם לא חלה לא.

ובברייתא מבואר שאם אמר לשליח הולך גט לאשתי יכול לשלחו ביד אחר ומשמע אפי' לא חלה, דהולך לא משמע אלא שידאג שייגיע הגט לידה, ואם אמר את הולך לא ישלחו ביד אחר, ולרשב"ג אף בהולך לא ישלחו ביד אחר.

הגמ' אומרת שאפשר להעמיד את המשנה או כת"ק דברייתא ואף בהולך מותר רק בחלה, או שאף באת הולך מותר בחלה, או שמתני' כרשב"ג ומודה רשב"ג בחלה.

והא דתנן לקמן שאם הבעל אמר לשניים שיתנו גט לאשתו ולא נתן להם גט, דעשאן עדים, או אמר לשלשה שיכתבו ויתנו גט לאשתו, דווקא הם עצמם יכתבו ויתנו אבל באמר לשלשה תנו יאמרו לאחרים לכתוב מפני שעשאן בי"ד, ואמאי במתני' יכול למנות שליח אחר.

אביי מפרש שהטעם שם משום בזיון הבעל שאינו יודע לכתוב, משא"כ הכא. ורבא מפרש שהטעם שם משום ששליחות לכתובת הגט היא "מילי", ומילי לא מימסרן לשליח אבל גט דאית ביה ממשא חוזר ונמסר. ונ"מ בין אביי לרבא בשליחות לכתובת שטר מתנה דליכא בזיון שהרי על המקבל לכותבו, אבל הוי מילי, וכבר נחלקו רב ושמואל אם מתנה כגט (שמואל) או שמתנה אינה כגט (רב).

ואם הבעל אמר לשליח שיתן לאשה את הגט ויטול ממנה חפץ פלוני, בזה אין השליח עושה שליח אחר. לר"ל כאן שנה רבי שאין השואל רשאי להשאיל אבל אם שלחו ביד אחר הגט גט, ולר"ח אף הגט אינו גט משום שנעשה כאומר לו אל תגרשה אלא בבית, ואיירי כשאמר לו הבעל שיקח ממנה את החפץ ורק אח"כ יתן לה את הגט, והשליח השני הקדים את הגט, ובאופן זה גם בשליח הראשון לא הוי גט כיון ששינה מדעת המשלח, ולר"ל בכהאי גוונא אפי' בשליח כשר, ואם לקח את החפץ ואח"כ נתן את הגט הגט כשר אף לר"ח.

ואם השליח מביא גט מחו"ל וחלה יעשה שליח בבי"ד ויאמר בפניהם בפ"נ, והשליח האחרון יאמר

אני שליח ב"ד. וגם השליח השני יכול למנות שליח במקומו, וגם מינוי זה צריך שיהיה בב"ד.

שליח בא"י עושה כמה שלוחין וא"צ ב"ד משום שאצ"ל בפ"נ. ואמר רב אשי שאם מת השליח הראשון בטלים כל השלוחים, ומר בריה דרב אשי סובר שלא בטלים כיון שהם שלוחים של הבעל ולא של השליח.

אם הבעל אמר לשליח שיתן את הגט לאדם אחר שמכיר את אשתו והשני יגרשה, ולא מצא השליח את אותו אדם, י"א (רבי אבהו ורבי חנינא ורבי יצחק נפחא) שימנה בפני ב"ד שליח אחר, וגם לא אמר לו שהוא לא יתן לה את הגט, ולרב ספרא אינו יכול למנות שליח כיון שלא נתמנה לגרש.

שליח שנתמנה לגרש לאחר ל' יום, ובתוך ל' יום נאנס, לרבא יכול למנות שליח תחתיו אף בתוך ל' יום, וטענו לו רבנן דניחוש שמא פייס כיון שקבע זמן לנתינת הגט, אבל בשול גט מחו"ל ולא קבע זמן אין חוששים שמא פייס מפני שהבעל לא טורח משום שסובר שהשליח יקדימו שהרי לא אמר שהיא נאמנת לומר שלא בא, ואיכסיף, ולבסוף התברר שהיתה ארוסה, ואמר רבא שבארוסה אין לחוש שפייס אלא רק בנשואה שהיא חביבה עליו מחזר לפייסה.

ב"ד יכולים למנות שליח במקום הראשון, אפי' שלא בפני הראשון.

ביטול שליחות בגט

באיזה אופנים שייך ביטול – השולח גט לאשתו יכול לבטלו. וביטול זה שייך בין אם הגיע במיוחד לשליח כדי לבטלו, ובין אם פגש אותו במקרה (ולא אמרינן שאין כוונתו לבטלו אלא לצעורה קא מיכוון חודש או חדשים שהרי לא רדף אחריו), ובין אם שלח אחריו שליח לבטלו (ולא אמרינן שהשני לא עדיף מהראשון), ובין אם בא הבעל לאשתו וביטלו (ולא אמרינן שכשבא לאשה עצמה כוונתו לצערה), ובין אם שלח לאשה שליח לבטל (ולא אמרינן שכוונתו לצערה כי לא אכפת לו מטירחת השליח). (ל"ב).

אמנם אחר שהגיע הגט לידה אינו יכול לבטלו, ואף אם היה מחזר אחריו לפני שהגיע הגט לידה.

לשונות המועילים לביטול – בטל הוא משמע בטל יחא, אי אפשרי בו כנ"ל, גט זה לא יועיל, לא יתיר, לא יעזיב, לא ישלח, לא יגרש, יחא חרס, יחא כחרס, הרי הוא חרס (מועיל כמו הרי הוא הקדש או הרי הוא הפקר דמשמע להבא).

לשונות שאין מועילים לביטול – פסול הוא לא משמע שמתכוון לפסולו, אלא מספר שהוא פסול, אינו גט, אינו מועיל משמע שהוא אינו מבטלו לא מעיד שהוא פסול, ולא חזינן ביה פסול, ויתקיים בחותמיו, אינו מתיר, אינו מעזיב, אינו משלח, אינו מגרש, חרס הוא, כחרס הוא לשונות אלו משמע לשעבר.

לשון מסופק – בטל ולא אמר הוא, אם משמע לשעבר, או דשתי לשונות משמע ולישנא דמהני בה קאמר.

אם אפשר לחזור ולגרש בגט מבוטל – לרב נחמן יכול לגרש בו אם הבעל רוצה לחזור ולגרש בו, דלא ביטל אלא את השליחות ולא את הגט, ולרב ששת אינו יכול לחזור ולגרש בו דהגט עצמו בטל והוי כחספא, והלכה כרב נחמן. ואף שאשה יכול לחזור בה אם אמר לאשה הרי את מקודשת במעות הללו לאחר

ל' יום וחזרה בה בתוך ל', שאני התם דדיבור מבטל דיבור אבל המעות לא בטלו ויכול לחזור ולקדש בהם, וכאן השליח בטל דאית דיבור ומבטל דיבור אבל הגט עצמו לא בטל כיון שהוא בעין.

בפני כמה צריך לבטל לפני תקנת ר"ג, לרב נחמן בפני שניים (וכן הלכה), דתרי נמי הוו ב"ד שאינו אלא הודעה, ורק בממונות צריך שלשה, ולרב ששת צריך שלשה כדין ב"ד. והלכה כר"נ (ל"ד).

תקנת ר"ג שלא לבטל בפני ב"ד – בראשונה היה עושה ב"ד שלשה ומבטל בפניהם ולא בפני השליח או האשה, התקין ר"ג הזקן שלא יהיו עושים כך מפני תיקון העולם. לריו"ח טעם התקנה הוא כדי שלא יהיו ממזרים, דס"ל שמבטל בפני שניים, וליכא קלא, והאשה לא תשמע שביטל, ותינשא, ויהיו בניה ממזרים. ולר"ל סובר שמבטלו בפני ג', וממילא איכא קלא וליכא למיחש שתינשא ויהיו בניה ממזרים, אלא החשש היה שתהיה עגונה אבל כשצריך לטרוח כדי לבטל לא יטרח כדי לעגנה.

אם מועיל בדיעבד ביטול בפני ב"ד אחרי תקנת ר"ג – לרבי מועיל הביטול דאע"ג דעבר אתקנתא בטל שליחותא, ולרשב"ג אינו מועיל דא"כ מה כח ב"ד של תקנת ר"ג יפה. ואף שמדאורייתא הגט בטל יש לחכמים כח לתקן שלא יהיה הגט בטל, דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש שיחולו הקידושין כדת משה וישראל שהתקינו חכמי ישראל, ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה שאמרו שאם יש גט מבוטל לא יחולו הקידושין, וע"מ כך קידשה. ולא רק בקידושי כסף אמרו שהמעות הם מתנה, אלא גם בקידושי ביאה שוויה לבעילתו בעילת זנות.

ביטול שליחות בפני חלק מהשלוחים

אמר לעשרה כתבו גט לאשתי דכל כמה שלא אמר כולכם אחד כותב ושניים חותמים, לרבי יכול לבטל זה שלא בפני זה ואין כאן עקירה לתקנת ר"ג, ולרשב"ג אינו יכול שאף זה מן התקנה, ואם ביטלו אינו מבוטל דא"כ מה כח ב"ד יפה.

ביאור מחלוקתם – לרבי עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה, ויכולים האחרים לכתוב ולתת את הגט, ולא תיקון ר"ג בזה שאין בזה תיקון העולם. ולרשב"ג עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה אפי' לא נשתיירו אלא שניים, ויש לחוש שהאחרים לא ידעו מהביטול ויכתבו ויתנו ויתירו אשת איש לעלמא.

ואב"א לכו"ע עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ואין כאן גזירה וטעמא דרשב"ג משום דמילתא דמיתעבדא באפי עשרה צריכים בי עשרה למישלפא ואין הביטול חל עד שיבטל בפני כולם.

הגמ' מסתפקת מה סובר רשב"ג באופן שאמר כולכם חתומי, דאינו גט עד שיחתמו כולם, וזה תלוי בשני הביאורים הנ"ל.

פסק ההלכה במחלוקות רבי ורשב"ג – לרבי אבא הלכה כרשב"ג שאם ביטלו בפני ב"ד אינו מבוטל (שהרי רבי הודה לרשב"ג, וכמו שמצינו שרבי הודה לטעם א"כ מה כח ב"ד יפה ואמר שדיינים שפיתחו או הותירו שתות אין המכר בטל), והלכה כרבי שאפשר לבטל זה שלא בפני זה. וכן

סבר רבי אושעיא דמן אושא. אבל לרב נחמן הלכה כרבי בשתיקה, והלכה כרב נחמן.

ביטול שליחות ע"י גילוי דעת

שליח שהתעכב מלמסור את הגט ואמר לו המשלח "ברוך הטוב והמטיב" שלא מסרת לה, לאביי לא בטל הגט ויכול למסרו לה למחר, ולרבא בטל הגט, ומחלוקתם היא אם גילוי דעתא בגיטא שאינו חפץ בשליחות זו מילתא או לא. והלכה כאביי.

רבא למד שגילוי דעתא בגיטא מילתא ממעשה שהיה שרב ששת כפה אדם לתת גט, ואמר המגרש שרב ששת אמר לבטל את הגט, ורב ששת הצריך לכתוב גט אחר. ואביי מיישב שהרי רב ששת אינו יכול לבטל גיטין ואין כאן אפי' גילוי דעתא, ובהכרח שביטלו בפירוש ואמר כך משום פחד. (ל"ד).

אביי למד שגילוי דעתא בגיטא לאו מילתא ממעשה שהיה שאדם אחד ביטל כמה פעמים, ואמר רב יהודה שישימו קרי באוזניהם שלא ישמעו את הביטול. ורבא מיישב שאין כאן גילוי דעתא דשמא רץ אחריהם לזרזם בנתינת הגט. ועוד מביא אביי מעשה באדם שאמר שיחול הגט אם לא יבוא עד ל' יום, ופסקיה מברא, ואמר חזו דאתאי, ואמר שמואל שלא בטל הגט. ורבא מיישב ששם אין כוונתו לביטול הגט אלא לקיום תנאו.

דיני שליחות קבלה ושליחות הולכה

הבעל יכול למנות שליח הולכה, והאשה יכולה למנות שליח קבלה. ובין איש בין אשה יכולים להיות בין שליח קבלה ובין שליח הולכה. (ס"ב).

בעל שמינה שליח לקבלה לא חל הגט עד שיגיע ליד האשה, ויכול לחזור בו דגט חוב הוא לאשה, כיון שהאשה לא מינתה אותו לשליח קבלה, ומ"מ כשיגיע הגט לידה מגורשת. ואף שהבעל אינו יכול למנות שליח קבלה מגורשת, דאדם יודע שאין הוא יכול למנות שליח קבלה וגמור ונתן לשם הולכה, (וכן בנתן גט לשליח קבלה של קטנה, חל הגט כשיגיע לידה, דכיון שידוע שאין שליחות לקטן, נתן לו לשם שליחות הולכה).

שליח ששינה ממה שאמרה לו האשה – אשה שאמרה לשליח שיהיה שליח הולכה, והשליח אמר לבעל שהאשה מינתה אותו לשליח קבלה, והבעל אמר לשליח הילך כמו שאמרה, לרב נחמן לא חל הגט אפי' אם הגיע הגט לידה, ואמר רב אשי שאין מכאן ראיה שהבעל סומך על דברי השליח ולא מינה אותו לשליח הולכה, דאף אם הוא סומך על דברי האשה לא חל הגט כיון שהשליח עקר שליחותו ואינו מוכן להיות שליח הולכה, ואינו יכול לחזור בו כיון שלא נעשה שליח הולכה. והנ"מ בנדון (ב"מ פרק האומנים) על מי סומך הבעל הוא כשהאשה מינתה אותו לשליח קבלה והוא אמר לבעל שהוא שליח הולכה, שאם סומך עליו חל הגט רק כשיגיע לידה, ואם סומך עליה חל הגט מיד.

ואם השליח שינה בין שליחות קבלה להולכה, והבעל אמר לו הולך ותן לה או זכי לה או התקבל לה, יכול לחזור בו עד שיגיע הגט לידה. והגמ' מבארת דאם השליח אמר שאמרה לו התקבל

איירי שמינהו לשליח הולכה, ואם השליח אמר שאמרה לו הבא הבעל אמר לו התקבל, ומ"מ לא הוי גט לאלתר אף אם סומך על דבריה, דשאני הכא שלא אמר לו הילך כמו שאמרה.

אשה שמינתה שליח קבלה ונתן לו הבעל את הגט אינו יכול לחזור בו, אא"כ אמר לו הבעל אי אפשר שתקבל לה אלא הולך ותן לה שאינה מתגרשת אלא מדעת המגרש. ואם אמר לו הולך בלא לומר אי אפשר, תלוי הדין אם הולך כזכי או לא. לת"ק אין הבעל יכול לחזור בו, ואם אמר הבעל אי אפשר שתקבל אלא הולך ותן לה יכול לחזור בו, ולרבי נתן בהולך יכול לחזור בו, ומבואר שלרבי נתן הולך לאו כזכי, ולת"ק הולך כזכי. והילך לרבי נתן כזכי דמי.

אשה שמינתה שליח קבלה והבעל מינה אותו לשליח הולכה, לרב נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת ולא מתייבמת, דמספקא לרב אם הולך כזכי או לא, ואמנם בממונות ס"ל לרב דהולך כזכי ואינו יכול לחזור בו דספק ממונא לקולא דהמוציא מחבירו עליו הראיה.

אם אפשר למנות שליח קבלה שיקבל משליח הולכה - לרבי חנינא אפשר, ואמנם השליח הולכה עצמו לא יכול להיות שליח קבלה, דלא חזרה שליחות אצל הבעל שכשנתמנה להיות שליח קבלה פסק ליהות שליח הולכה לפני שקיים שליחותו, ורבי חייא בר אבא מסתפק בזה, ועל כן צריכה חליצה אם מת וגט אם הוא חי. ולרב אי אפשר, י"א שטעמו משום בזיון הבעל, וי"מ הטעם גזירה משום חצרה הבאה לאחר מכן גזירה אטו הניח גט בחצר ואח"כ הקנה לאשה את החצר, דאינה מגורשת דבעינן ונתן בידה, ונ"מ בין הטעמים אם האשה מינתה שליח קבלה לפני שהבעל מינה שליח הולכה, דלא דמי לחצרה הבאה לאחר מכן.

אם אומרים עשה שליח שליחותו - אם השליח טעה בשם הכתוב בגט, לרב יצחק בר שמואל בר מרתא אינו יכול לכתוב גט אחר שהרי לא נתמנה אלא לגט אחד, ולרבה יכול שהרי לא נתמנה לכתוב גט פסול, אבל אם אבד הגט אינם יכולים לכתוב גט אחר, ולרב נחמן אף בזה יכולים שהרי לא נתמנו לתת לה את הגט, וכותבין ונותנים אפי"מאה פעמים.

אם אמר הבעל לשלוחים שיתנו את הגט לשליח אחר, ילה"ס אם יכולים לתת את הגט בעצמם, ולא מינה אותם לכך משום שחש לטירחא, או שלא נתמנו להולכה כלל. ואף אם הוסיף הבעל "ויולין לה" ילה"ס אם יכולים לתת בעצמם את הגט כיון שעדיין לא סיימו את שליחותם, תיקו.

לשונות שליחות קבלה - אשה שאמרה טול לי גיטי, לרשב"ג יש כאן שליחות קבלה. וכן באמר שא לי או שאמר יהא לי בידך הוי שליח קבלה.

עדים על נתינת הגט - בשליחות קבלה צריך ב' כיתי עדים, שניים שהאשה מינתה אותו לשליח קבלה, ושניים שבפניהם קיבל השליח את הגט (וקרע את הגט, דשעת גזירת המלכות היתה). וב' עדים נאמנים לשני העדויות יחד, וכן אחד מצטרף עם אחד על מינוי השליחות ועם אחר על הגירושין.

הכחשה בין בעל לשליש - בעל שטוען שנתן את הגט לפקדון, והשליש טוען שנתנו לו לגרשה והאיש והאשה שניהם בעיר, לרב חסדא השליש נאמן שהרי האמינו הבעל, ומתני' שצריך עדים על הקבלה כר"א דעדי מסירה כרתי. ולרב הונא הבעל נאמן, דאם נתנו לגירושין היה נותנו ליד האשה, ואף שמצינו שבמזמן השליש נאמן אף יותר מהבעל דין, שאני ממון דאיתיהיב למחילה וכיון שמסר לו סמך עליו והאמינו אף למחול על ממונו, אבל באיסורא אין בידו למחול, ומתני' שצריך עדים איירי שאין הגט ביד השליח, שהרי קרעו, שנאמנות השליש היא במיגו שהיה בידו, ועל כן אף אם הקרעים בידו אינו נאמן. ואם האשה אומרת שהבעל נתן את הגט לשליש בפניה נאמנת מיגו שהיתה אומרת שהבעל נתן לה את הגט, אבל אם אמרה שהשליש אמר לה שהבעל נתנו לו לגירושין, אינה נאמנת יותר מהשליש עצמו. (ס"ד).

נאמנות הבעל והאשה והשליש על גירושין - אם הבעל והשליש והאשה אומרים שניתן גט לגירושין, אינם נאמנים דאין דבר שבערוה פחות משניים, והשליש אינו נאמן כיון שאין הגט בידו, והבעל אינו נאמן כיון שלא אמר שגירש אלא שעשה שליח הולכה, אבל אם אמר שגירש נאמן שהרי בידו לגרשה ולמה לו לשקר, ואין חזקה שהשליח עשה שליחותו שהרי הבעל נאמן שמסרו לו כדי לגרשה, (דמטעם חזקה זו האומר לשלוחו לקדש נאסר בכל הנשים שבעולם שמא היא קרובת ארוסתו, אא"כ חר השליח ואמר אם קידש ואת מי קידש), דלקולא אין סומכים על חזקה זו, ואין האשה נאמנת מצד חזקה שאינה מעיזה פניה בפני בעלה, דכאן כיון שמסייעים לה היא מעיזה פניה.

שליחות קבלה בקטנה - קטנה שאמרה התקבל לי גיטי, יכול הבעל לחזור בו לפני שהגיע הגט לידה, כיון שקטן אינו יכול למנות שליח. אבל אם מינהו אביה אינו יכול לחזור בו.

שליחות לקבל גט במקום מסוים - אם הבעל מינהו שליח לתת לה גט במקום פלוני, ונתן לה במקום אחר אינה מגורשת. אבל אם אמר לו ששם מקומה מגורשת שאינו אלא כמראה מקום. ואם האשה מינתה שליח לקבל במקום מסוים לת"ק פסול במק"א, ולר"א בזה כשר שכיון שהאשה מתגרשת בע"כ אינה מקפידה על המקום שהרי מנין לה שיתרצה הבעל לגרש.

עד מתי האשה אוכלת בתרומה - אשה שאמרה לשליח שיביא לה את הגט והיא אשת כהן, אוכלת בתרומה עד שיגיע הגט לידה, אבל בשליחות קבלה אסורה בתרומה מיד, ואם אמרה שיקבל את הגט במקום פלוני, ואמרה שפעמים שיהיה במקום אחר, יכול לקבל את הגט בכל מקום, אבל היא אוכלת בתרומה עד שתגיע לאותו מקום. ולר"א אסורה מיד, דכמראה מקום הוא לה, ואף אם הלך לצד השני ממה שאמרה לו אסורה, דחיישין שמא פגש את הבעל.

לשונות המועילים לגירושין - כתבו ותנו גט לאשתי שכבר הורגלו לקרות לספר כריתות אשה גט, גרשוה שכבר נהגו לקרות לזה גירושין, כתבו ותנו איגרת לאשתי שלשון הגט איגרת שבוקין, או שאמר

שלחוה לשון ושלחה מביתו, שבקוה לשון איגרת שבוקין, תרכוה תירוכין הוא לשון גירושין.

לשונות שאינם מועילים - פטרוה דשמא כוונתו לחובותיה, פרנסוה שהוא לשון עשית צרכים, ושמא כוונתו לצרכי מלבוש וכסות, עשו לה כנימוס כנ"ל, עשו לה כראוי כנ"ל, עשו לה כדת. ולרבי נתן בפטרוה דבריו קיימים, אבל בפטרוה לא אמר כלום שהוא לשון פטור וחובה, וי"ג איפכא דבפטרוה דבריו קיימים שהוא לשון גט פטורין, ואמנם לתנא דא"י דלא דיין אף בפטרוה לא אמר כלום. (ס"ה).

לשונות המסופקים - הוציאוה שמא כוונתו ל"ויצאה מביתו", או שאין כוונתו לזה שהרי ויצאה היינו מעצמה, עיזבוה אם כוונתו ל"שבוקין" או לא שהרי בגט לא כתוב עיזבה, התירוה אם כוונתו לגירושין או להתרת נדרים או חגורה, והניחוה.

שוטה אינו יכול לגרש, ומי שאחזו קורדייקוס והיינו ע"י ששתה הרבה יין חדש (ובאה המשנה לומר ששם השידה הוא קורדייקוס כדי לדעת מה לכתוב בקמיע), אם אמר כתבו גט לאשתי או שביטל מה שאמר לפני כן שיכתבו גט לאשתו, אין בדבריו כלום לפי שאין דעתו מיושבת. (ס"ז).

אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס ואמר שלא יכתבו, אין בדבריו האחרונים כלום. דעת ר"ל שכותבין ונותנים את הגט מיד, דדמי לישן ולא לשוטה כיון שרפואתו בידו, ולריו"ח אין כותבין אלא לכשישתפה, דדמי לשוטה דדעתיה שבישתא, והוא מחוסר מעשה כדי לחזור לבריאותו, ומ"מ כשישתפה א"צ להמלך בו אם לכתוב או לא.

מי שחתכו בו שני סימנים או רוב שניים, או שראוהו מגויד מחותך לחתיכות, או צלוב על הצליבה, ורמז ואמר כתבו גט לאשתי, יכתבו ויתנו, דדעתיה צילותא וכחישותא אתחילה ביה.

מי שנעשה אילם ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו, בודקין אותו, ע"י ששואלים אותו שאלה שתשובתה לא ושתי שאלות שתשובתם כן ועוד ב' שאלות שתשובתם לא ועוד שאלה שתשובתה כן, ואם אמר על לא לא ועל כן כן יכתבו ויתנו. ולתנא דבי רבי ישמעאל שואלים אותו על דברים של ימות החמה בימות הגשמים ולהיפך, ולא על בגדים, שמא חס לו בחורף או קר לו בקיץ, אלא על פירות.

חרש שאינו שומע או אילם שאינו מדבר הרי אלו כפיקחין לכל דבריהם. (ע"א).

חרש שאינו שומע ואינו מדבר שיכול לכתוב, לרב כותבים ונותנים גט לאשתו.

מה צריך הבעל לומר בשליחות הגט

אם אמר כתובו גט לאשתי והוא בריא או שכיב מרע חכם אע"פ שכתבוהו וחתמוהו שאמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום והבעל נתן את הגט לאשה פסול. וסיום המשנה הוא "עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו".

הגמ' מבארת דרישא כר"מ דמילי מימסרין לשליח, דמשמע שאם אמר תנו כותבים נותנים וכדלהלן, וסיפא כרבי יוסי. ורב אשי מבאר שמתני' רבי יוסי, ומתני' לא מיבעיא קאמר, שגם באמר תנו וגם באמר אמרו אין נותנים עד שיאמר

לסופר כתוב ולעדים חתומו, ותניא כוותיה דרב אשי, (ומבואר שם שרבי יוסי סובר שאומר אמרו לא מועיל, ושחרש לא יכול לשלוח לגרש ע"י כתיבה).

ואם אמר תנו גט לאשתי לר"מ דמילי דברים מימסרן לשליח נותנים, דעשאן ב"ד, ואירי שהיו שלשה אבל בשניים צריכים הם עצמם לכתוב, ובאמר כתבו מודה ר"מ מפני שהבעל מקפיד ומתבייש שידעו אחרים שהוא לא יודע לכתוב, ואפי' אמר כך לב"ד צריכים הם עצמם לכתוב. ולרבי יוסי אין נותנים דמילי לא מימסרן לשליח, ואפי' באומר אמרו לסופר לכתוב לא הוי שליחות.

ד' דיני תנאים בגירושין.

אם לא נתקיים התנאי באונס

הנותן גט לאשתו אם לא יבוא עד ל' יום ונאנס ולא יכל לבוא, ואמר חזו דאתאי חזו דאתאי, לא נחשב שבא והוי גט, משום דאין אונס בגיטין, וא"נ יש אונס בגיטין מ"מ היכא דפסקיה מברא הוי גט דאונסא דשכיח שאני שהיה עליו להתנות.

בעל שאמר שיחול הגט אם לא יפייס אותה עד ל' יום ולא הצליח לפייסה בדברים וגם הרבה עליה רעים, י"א דהוי גט שהרי לא נתן לה תרקבא דדינרי ואף אם אין לו מגורשת, וי"א דלא הוי גט מפני שאינו מחויב לתת לה תרקבא דדינרי כיון שאין לו. ונחלקו אם יש אונס בגיטין או לא.

הנותן גט אם לא ישא בתוך ל' יום וטרח בצרכי חופה תלוי בדין אונס בגיטין, ואם אם אין אונס בגיטין זה תלוי אם גילוי דעתא בגיטא מילתא או לא. וכן אם אמר שאם לא ישא עד א' אדר יחול הגט, ואמר שהוא אמר א' ניסן, אין אונס בגיטין, ותלוי בגילוי דעתא בגיטא. (ל').

מתי כוונת הבעל שיחול הגט לאחר מיתה

האומר לאשתו זה גיטך **אם מתי** דמשמע שיחול לכשימות, או שאמר זה גיטך **מחולי** זה משמע מחולי זה ואילך והרי מת מתוך החולי, או שאמר זה גיטך **לאחר מיתה**, לא אמר כלום דאין גט לאחר מיתה, ומתייבמת או חולצת. (ע"ב).

אבל אם אמר **מהיום אם מתי או מעכשיו אם מתי** הרי זה גט. דלשון אם מתי נמשך אחר תחילת הדיבור.

ואם אמר **מהיום ולאחר מיתה** הרי זה ספק וחולצת ולא מתייבמת הספק הוא אם הלאחר מיתה זה תנאי או שזה חזרה, ולרבי הרי זה גט וא"צ חליצה.

רב הונא אמר שחולצת. לל"ק איירי באמר הרי זה גיטך אם מתי דבמתני' מבואר שמתייבמת, ולרב הונא מתני' כרבנן דס"ל ביש נוחלין (ב"ב קל"ו) שהכותב כל נכסיו לבנו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה, כדי שלא יהיה מתנה לאחר מיתה, אולם הלכה כרבי יוסי שזמנו של שטר מוכיח עליו שאם לא נתן לו את גוף הקרקע היום למה כתב זמן בשטר המתנה, ולדבריו אינה מתייבמת אלא חולצת, ומה שצריכה חליצה אינו מפני שרבי יוסי מסתפק אם גם בעל פה

הדין כך או לא דשמא כשסמרו לה חזר בו מהזמן הכתוב בשטר כיון דלא אמר מהיום, שהרי מצינו שהתירו להנשא לאשה שאמר לה בעלה הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש (ולרבנן אינו גט), וצ"ל שצריכה חליצה משום שרב הונא עצמו מסתפק אם הלכה כרבי יוסי.

ואף שרביא ס"ל שהלכה כרבי יוסי אף בעל פה, ולכן אמר רבא שאם אמר לאשה הרי זה גיטך אם מתי, או שאני מת, אע"פ שלא אמר מעכשיו הרי זה גט, אבל כשאמרת או לאחר מיתה אינו גט. מ"מ רב הונא עצמו מסתפק בזה. ואמנם י"ל דרבא כרבנן, ואירי שאמר מהיום, וקמ"ל רבא שלשון שאני מת היינו מהיום, וכשאמרת היינו לאחר מיתה.

ללישנא בתרא אמר רב הונא שבאופן שאמר זה גיטך לאחר מיתה, דלתנא דמתני' אינו גט, לדברי רבי יוסי חולצת, ודלא כרבי הסובר שא"צ אפי' חליצה.

אמר כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש, וכתבוהו בתוך י"ב חודש ונתנוהו אחר י"ב חודש, אינו גט, ולרבי יוסי הוי גט שהיה עליו לכתוב אם לא באתי כתבו ותנו, ומזה שאמר כתבו ותנו כוונתו שיכתבו עכשיו.

דין גט מהיום אם מתי מחולי זה

אם נתן גט ואמר מהיום אם מתי מחולי זה, ועמד והלך בשוק, וחלה ומת, מבואר במתני' שאומדים אם מת מחמת החולי הראשון או לא.

רב הונא סובר ששכיב מרע יכול לחזור בו מגט אם עמד כמו שיכול לחזור בו ממתנה ואפי' אם לא אמר אם מתי, דסתמא אדעתא דמיתה יהיב, וכן במתנה אם לא אמר תנו נותנים כמו גט. והגמ' אומרת שלדבריו לא איירי מתני' בעמד אלא שניתק מחולי לחולי ואין זו עמידה כיון שלא בא לכלל רפואה שעה אחת, והלך בשוק על משענתו, וקמ"ל שדווקא אם הלך על משענתו צריך אומדנא, אבל אם לא הלך על משענתו א"צ אומדנא דסתמא יש בו מחולי הראשון, וה"ה לגבי מתנה אם ניתק מחולי לחולי אינו חוזר וא"צ אומדנא אלא באמר מחולי זה.

לרבה ורב הונא שכיב מרע שאמר אם מתי אם עמד אינו חוזר, גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה, ואף שמדאורייתא אין כאן גט, כיון דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, הפקיעו חכמים את הקידושין, ובקידושי ביאה נתנו להם שם בעילת זנות.

אמר זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו הבית או הכישו נחש אינו גט דאונסא דלא שכיח הוא וכוונתו שימות ע"י החולי, וכן הדין אם אמר אם לא אעמוד מחולי זה (על פי ר"ן וריטב"א בדברי רש"י), ואם אכלו ארי אינו גט דאונסא דלא שכיח הוא.

יחוד במגרש מהיום אם מתי - הנותן גט לאשתו מהיום אם מתי אסורה להתייחד עמו אלא בפני עדים שמא יבוא עליה, ולחד מ"ד חוששים שבעל לשם קידושין, ולמ"ד השני משום דאסור להתייחד עם הפנויה, ועבד ושפחה מספיקים לזה, חוץ משפחתה שליבה גס בה.

מה דין האשה בימים שבין הגירושין לקיום התנאי - המגרש את האשה מעת שאני בעולם לר"י דינה בינתיים כאשת איש לכל דבריה והבא

עליה במזיד בחנק ובשוגג בחטאת, מפני שלא חל הגט אלא סמוך למיתה, ובעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומיטמא לה אם הוא כהן, ולרבי יוסי הרי היא ספק מגורשת דמשעת נתינה איכא ספק שמא זו שעה הסמוכה למיתה, ואע"ג שחי הרבה אין ברירה. אבל במגרש מהיום אם מתי לכו"ע הוי גט למפרע משעת נתינה והבא עליה פטור. ולרבי מאיר בעילתה תלויה וחייב אשם תלוי שאם תמות מחולי זה הבא עליה פטור, ואם לא מת מחולי זה חייב, דס"ל שאם ימות חל הגט משעת נתינה. ולחכמים הרי היא מגורשת ואינה מגורשת, והיינו כרבי יוסי אלא שבעלה חייב במזונותיה. (ע"ד).

חלות התלוי בתנאי, מתי הוא חל

המגרש את האשה ע"מ שתתני לי מאתים זוז לרב הונא מגורשת מיד וצריכה לתת לו מאתים זוז שאין זה אלא תנאי בעלמא, דכל ע"מ חל מעכשיו, ולרב יהודה מגורשת כשתתן, ולדבריו אם נקרע הגט או אבד בינתיים צריכה הימנו גט שני.

ודברי רבי יהודה הם רק לשיטת רבנן, אבל רבי סובר דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו, ולדבריו חל הגט מעכשיו, ומ"מ לא תינשא לאחר עד שתתן, ואם מת לת"ק זקוקה ליבם דס"ל שצריכה לתת דווקא לו, ולרשב"ג נותנת לאביו או לאחיו או לאחד מן הקרובים, דכוונתו שיתנו לו או ליורשיו. ומה שמצינו שנחלקו במהיום ולאחר מיתה אם כוונתו בלאחר מיתה לתנאה או לחזרה, באמת נחלקו גם בע"מ, אלא דבא להשמיענו שלרבי הוי גט אפי' במהיום ולאחר מיתה, וכח דהתירא עדיף.

וריו"ח סובר שגם לרבנן כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו, ולא נחלקו אלא באומר מהיום ולאחר מיתה, שלחכמים זה ספק גט ולרבי הוי גט.

המגרש את האשה ע"מ שתתן לו בתוך ל' יום, ולא נתנה בתוך ל' אינה מגורשת, וקמ"ל דלא אמרינן דלזרזיה קאתי.

אם אפשר לפייס בדמים וכדו' במקום קיום התנאי

בתנאי גט - אם אמר לה הבעל ע"מ שתתני לי איצטילתי ואבדה איצטליתו, לחכמים אינו גט, ולרשב"ג יכולה לתת לו דמי איצטילתו.

אם מועילה מחילה - ואם גירשה ע"מ שתתן לו מאתים זוז ומחל לה עליהם, (יתכן שגם לרבנן מגורשת כיון שמחל לה, ויתכן שגם לרשב"ג אינה מגורשת כיון שלא נתנה לו כלום), לריו"ח אינה מגורשת, ולא דמי להאומר לחבירו קונם אם אתה לא נותן לבני וכו' דיכול לומר הריני כאילו התקבלתי ומשמע דמחילה כקבלה, (ולר"מ אסור עד שיתן), דהתם כוונתו להרווחה ולא איצטריך, אבל כאן כוונתו לצערה.

שמואל תיקן בגט שכיב מרע לכתוב "אם לא מתי לא יהא גט, ואם מתי יהא גט" כדי שיהיה תנאי כפול, דאם לא כפל חל הגט מיד, ואם הוא כהן נאסרה עליו. ולא הקדים אם מתי דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה, ולא יכתוב לא יהא גט אם לא מתי דבעינן תנאי קודם למעשה. ורבא אמר שכאן לאו קודם להן ובעינן הן קודם ללאו, אלא הנוסח הוא "אם לא מתי לא יהא גט, אם מתי יהא גט, ואם לא מתי לא יהא גט". (ע"ה).

האומר לאשה הרי זה גיטך ע"מ שתשמיש את אבא, או ע"מ שתניק את בנו צריכה להניקו שתי שנים ולר"י י"ח חודש שכך הוא זמן הנקתו, וצרכה לשמש את אביו כל ימי חייו, ואם מת הבן קודם הזמן או שמת האב חל הגט מיד שאין כוונתו אלא להרווחה וכבר לא צריך.

ואם אמר ע"מ שתשמש את אביו או תניק את בנו ב' שנים, ומת הבן או שאמר האב שאינו צריך שתשמשו (אפי' שלא בהקפדה שלא הכעיסה אותו) אינו גט, ולרשב"ג חל הגט, דכל עכבה שאינה ממנה חל הגט.

לרב חסדא רישא כרבנן, אבל לרשב"ג שמיקל בתנאי די שתשמש את אביו או תניק יום אחד. ולרבא רק במפרש שדי ביום אחד מספיק יום אחד. ולרב אשי אף בסתמא מספיק יום אחד, וכוונת המשנה שתניק יום אחד מתוך שנתיים או מתוך י"ח חודש, אבל אח"כ לא נחשב שקיימה את התנאי, והגמ' שואלת מדברי המשנה על רב אשי.

ובבביריתא איתא שלר"מ אם אמר לה ע"מ שתשמיש וכו' אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט כיון שלא כפל את התנאי, ולרבנן חל התנאי, ורשב"ג אמר "אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול", י"מ כוונתו דהוה כתובין הבאים כאחד שאין מלמדים, וי"מ כוונתו שלומדים שצריך תנאי כפול וכולוהו צריכי כדאיתא בקידושין.

ובבביריתא אחרת מובאת מחלוקת ר"מ וחכמים בצורה הפוכה, והגמ' מבארת שלר"מ איירי כשכפל את התנאי, ורבנן סוברים כרשב"ג שאם העכבה אינה הימנה הרי זה גט. (ע"ו).

ב' תנאים בגירושין – אם אחרי התנאי שתשמש את אביו ועדיין לא מסר לה אלא אמר כשאמסנו לא אמסרנו אלא על תנאי זה וחזר ואמר לה בפני שניים ע"מ שתתן לו מאתים זוז ומסרו לה, יכולה לקיים אחד מהתנאים דכוונתו לאחד מהם, שהרי לא אמר לשון תוספת או עקירה, ואין מצרפים עדים מתנאי לתנאי אע"פ ששניהם מעידים שיש תנאי בגט זה. אבל אם התנאי הראשון היה שתתן לו מאתים זוז והשני הוא על ג' מאות זוז ביטל התנאי האחרון את הראשון שודאי כוונתו לעקירה, ופשיטא שגם בזה אין מצרפים עדים מתנאי לתנאי מפני שהעדים על התנאי הראשון אינם כלום, ואפי' באו שניהם, כיון שנתבטל תנאי זה.

גט בתנאי דאם לא באתי

האומר לאשה הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד ל' יום, והיה בדרכו מיהודה לגליל, והגיע לאנטיפרס וחזר מיד בטל התנאי ואין הגט כשר לגרש, הגמ' מבארת שאנטיפרס היא ביהודה ולא בגליל, וכוונת התנאי שאם יגיע לגליל יחול הגט מיד, ואם ישהה בדרך ל' יום ולא יחזור אפי' לא יגיע לגליל ג"כ יחול הגט, ולכן אם הגיע לאנטיפרס וחזר נמצא שלא הגיע לגליל ולא שהה ל' יום ונתבטל הגט ואף אם ילך שוב לגליל וישהה שם ל' יום אינו גט, דכוונתו על ההליכה הראשונה. וכפר עותנאי הוא בגליל סמוך לאנטיפרס, והמקום שבין אנטיפרס לכפר עותנאי דינו לחומרא ופסולה לכהונה ואסורה להנשא. ואם היה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר בטל התנאי.

ואם היה הולך למדינת הים והגיע לעכו וחזר בטל התנאי, ואף שעכו בא"י, כוונתו לשני תנאים, שאם יגיע למדה"י יחול הגט מיד, ואם ישהה בדרך ל' יום ג"כ יחול הגט, ועל כן אם הגיע לעכו וחזר מיד בטל התנאי.

הנותן לאשה גט בתנאי שיעבור מכנגד פניה ל' יום שישתהה ל' יום כשהוא עובר מכנגד פניה והיה הולך בא הולך ובא הרי זה גט כיון שלא נתייחד עמה. הגמ' שואלת למה חל הגט והרי לא עבר מכנגד פניה ל' יום, ורב הונא מבאר שהכונה שלא ישמש עמה והרי לא נתייחד עמה ל' יום. ולריו"ח הכונה כפשוטו וכוונת המשנה שלא נפסל הגט משום גט ישן שפסלו חכמים גט שנתייחד עמה בין כיבה לנתינה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה, כיון שלא נתייחד עמה, ויחול הגט אחרי שימלאו ל' יום, ואין חוששים שמא פייס כשבא אצלה פייס קטטה שביניהם ונתייחד עמה, ולאחר זמן יבוא יערער ויאמר פייסת, דאיירי באומר בשעת התנאי שהוא מוסר את הגט ע"מ שהיא נאמנת עליו כמאה עדים לומר שלא בא ונתייחד ופייס.

וי"א דמה שאמר רב דאיירי באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי, איירי באומר הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש, ואע"פ שלא ידוע שבא צריך לומר כך. ולפי זה כ"ש שבבביריתא שהיה הולך ובא כך הוא. אבל לל"ק דקאי אבביריתא, במתני' שלא ראינו שבא לעיר משיצא א"צ להתנות ואין חוששים שמא פייס.

האומר לאשתו הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש ומת בתוך י"ב חודש, לתנא דמתני' אינו גט דכיון שלא אמר מעכשיו כוונתו שיחול הגט אחר י"ב חודש, והאשה זקוקה ליבם. ורבנן דמתני' לינשא דמסתמא כוונתו מעכשיו דס"ל כרבי יוסי שזמנו של שטר מוכיח עליו והכותב נכסיו לבנו א"צ לכתוב מהיום ולאחר מיתה, דכוונתו גוף מהיום ופירות לאחר מיתה. והגמ' מסתפקת אם כשמת מותרת לאתגר שהרי ודאי לא יבוא ויש כאן קיום התנאי, או רק לאחר י"ב חודש (וכן ילה"ס באומר מעכשיו אם לא באתי וכו'). והגמ' מבארת שהמחלוקת היא דווקא בתולה בדבר מסוים, וכגון שאמר בלילה הרי זה גיטך אם תצא חמה מנרתיקה, אבל אם אמר לכשתצא ודאי חל הגט רק כשתצא ואם מת קודם לא הוי גט וכן באומר כשלא אבוא י"ב חודש, ואם אמר ע"מ שתצא חל הגט מיד ואע"פ שמת לפני שיצאה.

ואם אמר מעכשיו אם לא באתי וכו' הרי זה גט.

ואם אמר אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש כתבו ותנו גט לאשתי, צריכים לכתוב ולתת רק אחרי י"ב חודש.

ואם אמר כתבו ותנו גט לאשתי אם לא אבוא מכאן ועד י"ב חודש וכתבו לפני י"ב אינו גט, ולרבי יוסי הוי גט, דס"ל שממה שלא אמר אם לא באתי כתבו ותנו, כוונתו כתבו מעכשיו ותנו אם לא באתי. ואם כתבו לאחר י"ב חודש ומת אם מיתה קדמה לנתינה אינו גט, ואם הנתינה קדמה הרי זה גט, ואם ספק הרי היא מגורשת ואינה מגורשת.

האומר הרי זה גיטך אם לא באתי לאחר שבוע, צריכה להמתין שנה אחר השמיטה, לאחר שנה צריכה להמתין חודש, לאחר חודש צריכה

להמתין שבת, לאחר שבת צריכה להמתין ג' ימים, ולאחר הרגל לרבי צריכה להמתין ל' יום ואין הלכה כדבריו. (ע"ז).

המגרש חוץ לפלוני או ע"מ או אלא

אלא לפלוני – המגרש את האשה ואמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני, לר"א מגורשת, ולחכמים אינה מגורשת, וצריך לחזור וליתנו לה ולומר הרי את מותרת לכל אדם. ואם כתב נוסח זה בגט אינו מועיל למוחקו.

הגמ' מבארת שלשון **אלא היינו חוץ**, וגם בזה מכשיר ר"א, וטעמא דר"א משום דכתיב "ויצאה וכו' לאיש אחר" אפי' לא התירה אלא לאיש אחר מגורשת, ולרבנן הכונה כל איש ואיש. וי"מ דטעמא דר"א מדכתיב "גרשה מאישה", שאפי' אמר הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם פסולה לכהונה, אלמא מגורשת היא, ולרבנן איסור כהונה שאני שריבה בהם הכתוב מצוות יתרות. אבל באומר על מנת מגורשת אף לרבנן דאינו אלא כתנאי בעלמא.

אבל לרבי"י באומר חוץ לכו"ע אינה מגורשת, והמחלוקת היא בע"מ, שלר"א מותרת לכל אדם חוץ מאותו אדם, כמו שכל תנאי לא פוסל גט, ולחכמים אינה מגורשת כלל כיון ששייר ונמצא שלא התירה גט זה לכל אדם.

אשת שני מתים – אם ראובן קידשה חוץ משמעון, ושמעון קידשה חוץ מראובן, לא חלו קידושי שמעון, כיון שלא הועילו כלל, אבל אם שמעון קידשה סתם ואסר אותה על ראובן חלו הקידושין, ואם מתו נחשבת אשת שני מתים ואסורה ללוי מפני זיקת ב' יבמין, וכמו בעשה בה שני מאמר.

כמה ספיקות – הגמ' מסתפקת מה הדין אם אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון, ואח"כ אמר לה לפני המסירה לראובן ושמעון, ואת"ל שמועיל ואינו שיוור ואין כוונתו לחזור בו ולהתירה רק לראובן ושמעון, מה הדין אם הזכיר רק ראובן, אם כוונתו להתיר גם את שמעון או לא, ואת"ל שכוונתו רק לראובן מה הדין אם הזכיר רק את שמעון, ואת"ל שכוונתו דווקא לשמעון מה הדין אם אמר אף לשמעון אם כוונתו לראובן או לשאר העולם, תיקו. (פ"ג).

טענות התנאים נגד ר"א

ר"ט שואל שיוצא לר"א שאם נישאת לאח של האסור עליה ומת שהוא גרם לעקור מצוות יבום ולא אמרה תורה כריתות העוקר דבר מן התורה, והגמ' פורכת טענה זו, דגם כשנושא בת אחיו גורם לביטול מצוות יבום שהרי לא יוכל האב לייבם את בתו. ולפי זה נחלקו ר"א ורבנן באומר ע"מ, אבל באומר חוץ אם נישאת לאחד מן השוק ומת או שגרשה, מותרת לזה שנאסרה עליו כיון שניתקה מאישות הראשון לגמרי.

ריה"ג שואל היכן מצינו בעריות שאסור לזה ומותר לזה (אבל בעלמא מצינו תרומה וקדשים), והפירכא היא שמצינו באשת איש, ואיירי בחוץ אבל בע"מ הרי היא מותרת אצלו בזנות ונחשבת מותרת לכל.

ראב"ע שואל דבעינן דבר הכורת בינו לבינה וכאן היא אגודה בו ליאסר מחמתו, ועל דבריו אין פירכא.

ר"ע שואל שאם נישאת לאחד מן השוק ואח"כ נישאת לאותו אדם יהיה גט בטל ובניה ממזרים, וא"כ אינו כריתות שלא אמרה תורה כריתות בדבר המביא לידי פסול, והפירכא היא שבכל תנאי שייכת טענה זו. ונחלקו בע"מ, אבל בחוץ אם נישאת לאחר פקעה אישות הראשון לגמרי.

דבר אחר אם הוא כהן ומת המגרש נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל שאר בני אדם, ואם איסור גרושה אפי' מאישה לבד אוסר כ"ש שלפני מיתת המגרש תיאסר אצל מי שהתירה מפני איסור אשת איש החמור, ואיירי באומר חוץ, אבל בע"מ הרי היא גרושה אצלו לזנות וגם עליו אסורה כגרושה כיון שעכשיו נאסרה עליו לזנות, והפירכא על זה היא דאיסור כהונה שאני שריבה בהם הכתוב מצוות יתרות, וס"ל שר"א למד את דינו מ"לאיש אחר" ולא למד מאיסור כהונה "גרושה מאישה". (ור"ע אמר פירכא למ"ד דאיירי ר"א בחוץ, ופירכא למ"ד דאיירי בע"מ).

רבי יהושע אמר שגם לו יש פירכא שהוקש (דכתיב כי יקח איש וכו' והיתה לאיש אחר) לפני הויה ראשונה שאינה אגודה באיש אחר ללפני הויה שניה בין גירושין לנישואין שצריכה ג"כ לא להיות אגודה באיש אחר, אמנם אין משיבין את הארי לאחר מיתה שאם היה קיים שמה יחזיר תשובה.

אם נישאת לאחר מודה ר"א שמוותרת גם לזה שנאסרה עליו, וטען על זה רשב"א היכן מצינו שאדם אחד מתיר מה שחבירו אסר, שהרי יבום היבם אסר אותה, ונדירים אין החכם מתיר אלא בחרטה, והפרת בעל הוא משום שנודרת על דעתו.

המגרש את האשה ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני לר"א הוי גט, ולחכמים אינו גט, כיצד יעשה - לתנא דמתני' יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטך, ואמר חזקיה דהיינו כרשב"א שסובר שבאומר כנסי שטר חוב צריך ליטלו ולחזור וליתנו, ולריו"ח אף לרבי צריך לעשות כיון כיון שקנאתו ליפסל לכהונה ולא מהני אמירה לבד כיון שזכתה בו, אבל בכנסי שטר חוב זה לא זכתה בו לכולם.

ואם כתב בגט הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני, אע"פ שחזר ומחקו פסול, ואם אמר כך לעדים [ולסופר] לפני כתיבת התורף לרב ספרא כשר ובלבד שיאמר בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם, ולרבא פסול, אבל אם אמר כך אחר כתיבת התורף כשר כיון שעיקר הגט נכתב קודם הזכרת התנאי. וכן אמר רבא שישתיקו את הבעל שלא יאמר שום תנאי עד אחרי כתיבת התורף.

מתי תנאים פוסלים את הגט - לרבי כל התנאים שנכתבו בתוך הגט פוסלים את הגט, ולחכמים רק לשון שפוסל בעל פה כגון חוץ פוסל בכתב, אבל מה שאינו

לאשה הרי זה גיטך ע"מ שתינשא לאחר הרי זו לא תינשא לו שמה יאמרו נשותיהם נותנים במתנה ואין לך לעז גדול מזה, אמנם אם נישאת לו לא תצא שאין כאן איסור אלא חשש לעז בעלמא, ולא תינשא לאחר שהרי צריכה לקיים התנאי, ואם נישאת לאחר תצא, ואינה פוסל בעל פה כגון ע"מ אינו פוסל בכתב. לרבי זירא המחלוקת היא כשכתבו לפני התורף, ונחלקו אם גוזרים ע"מ אטו

חוץ, אבל לאחר התורף כשר לכו"ע, ולרבא המחלוקת היא לאחר התורף ונחלקו אם גוזרים אטו לפני התורף או לא, אבל לפני התורף פסול לכו"ע.

האומר לאשה הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ואביך ולכל מי שאין לה עליו קידושין כגון שאר חייבי כריתות הגט כשר דלאו שיורא הוא כיון שבלאו הכי לא תפסי קידושין, אבל אם אמר לה אלא אלמנה לכה"ג וכו' שיש לה קידושין עליו בעבירה כגון שאר חייבי לאוין הגט פסול דכיון שהאישות מונעת את הקידושין הוי שיוור בגט.

המגרש את האשה חוץ מקידושי פלוני שהוא קטן הגט פסול, כיון דאתי לכלל הויה, דמהאי טעמא קטנה מתגרשת אם קיבלה גט לאחר מיתת אביה, אפי' בקידושי אביה שהם דאורייתא, ולא נחשב שאינה ראויה לקידושין וכתוב "ויצאה והיתה" שאינה ראויה להתגרש אם אינה ראויה לקדש עצמה, כיון דאתיא לכלל הויה.

כמה ספיקות אי חשיב שיוור בגט - רבא מסתפק מה הדין במגרש את האשה חוץ מאלו העתידים להוולד, (ושאני מעבד ועכו"ם שאינם עומדים להתגיר). וכן מסתפק מה הדין בחוץ מבעל אחותה, (ושאני מעכו"ם דגירות לא שכיחא ומיתה שכיחא). וכן מסתפק מה הדין אם אמר חוץ מזנותיך שלא תיבעלי בזנות, ואין ראיה מאבא ואביך דדילמא כוונתו באופן שיעברו וישארו. וכן מסתפק אם חוץ מביאה שלא כדרכה חשיב שיוור. ואם חוץ מהפרת נדרים דאינו בנישואין אי חשיב שיוור דכתיב "אשה יקימנו". ואם חוץ מתרומתיך דאינו בנישואין חשיב שיוור דקנין כספו כתיב. ואם חוץ מיירושתיך הוי שיוור דכתיב "לשארו וירש אותה". ואם חוץ מקידושין בשטר הוי שיוור דכתיב "ויצאה והיתה".

איזה תנאי הוא חסרון בכריתות - המגרש את האשה ע"מ שלא תשתה יין או שלא תלך לבית אביה לעולם אינו גט דכתיב "כריתות" ואין מפרידם אלא המות, דעד יום מותה היא קשורה בו (וזה לומדים החולקים על ראב"ע שפורך את דברי ר"א מדכתיב כריתות, והוא לומד דין זה מוכרת כריתות). וכן הדין אם אמר לה שלא תעשה כך כל חייה, אבל אם אמר לה שלא תעשה כך כל ימי חייו או כל ימי חיי פלוני או לי יום מגורשת והיא תקיים התנאי.

אם אמר לה היום אי את אשתי ולמחר את אשתי מגורשת לכו"ע דכיון דפסקה פסקה.

האומר יכולה לימור שתינשא לאותו אדם אחרי שתתגרש ממנו, שהרי אפי' לרב נחמן שמתיר לישון למי שאמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר (ורב יהודה אוסר שמה ישן למחר ונמצא שעבר על נדרו) שאני התם שהדבר תלוי בו, שידקור עצמו בקוץ, אבל כאן אינו בידה להתגרש.

תנאי שא"א לקיימו - האומר לאשה הרי זה גיטך ע"מ שתעלי לרקיע וכדו' אינו גט, וליב"ב הוי גט שאינו אלא כמפליג בדברים, וכן הלכה. (פ"ד).

תנאי שאסור לקיימו - אם אמר לה ע"מ שתאכלי בשר חזיר, או ישראלית ע"מ שתאכל בתרומה, או נזירה ע"מ שתשתה יין, לאביי הדין כמו בע"מ שתעלי לרקיע, ולרבא התנאי קיים אף

לרבי"ב כיון שיכולה לאכול ולקבל מלקות. ואין בזה משום מתנה על מה שכתוב בתורה כיון שיכולה לא לעבור על התנאי ולא יחולו הגרושין, (וי"א שהחילוק שהיא עוקרת ולא הוא, ורבינא טוען שנחשב שהוא עוקר כי עושה כך לקיום תנאו).

אמר לה הרי זה גיטך ע"מ שתיבעלי לפלוני בין בזנות בין בנישואין אם נתקיים התנאי הרי זה גט, ואם לא אינו גט. ואם אמר לה ע"מ שלא תיבעלי לאבא ולאביך אין חוששים שתיבעל להם ויתבטל הגט, אלא מותרת לינשא מיד, אבל אמר לה ע"מ שלא תיבעלי לפלוני אינו גט שמה תיבעל לו, כמו ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם, ואם אמר לה ע"מ שתיבעלי לאבא ואביך אף לרבא אין התנאי קיים כיון שאינו בידה כי הם לא יסכימו, משא"כ בשר חזיר הוא בידה, ובעילה לפלוני יכולה לשחדו ואם אינו רוצה לבעול באיסור ישאנה ויבעול בהתר.

ו' נתינת הגט לאשה.

נתן לה נייר ואין ידוע אם הוא גט

נתן לה נייר חלק העשוי מעשבים ובדקו אותו במאי דנרא ויצא הכתב מגורשת, שמה במי מילין כתבו אבל בקלף מעובד בעפצים אין חוששין וכו"ל. אמנם אינה מגורשת ודאי אלא מספק דילמא השתא הוא דפליט וכשהיה בלוע לא חשיב כתב, ומ"מ חיישין שמה לא נבלעו יפה, והויא ספק גרושה, ואם מת אסורה לכהן וחולצת ולא מתייבמת. (י"ט).

הנותן לאשה שטר שכתוב בו, וזרקה אותו לים או לאש וכדו', ואמר לה שלא היה גט אלא שטר אחר, הרי היא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה ולומר שהיא אשתו, ואיירי שהעיד מסירה קראו את הגט (שהרי כך צריכים לעשות) והכניס את השטר תחת כנפיו והוציא שטר, שאין חוששים שהחליפו.

הזורק גט לאשתו לבין החביות ונמצאה שם מזוזה אינה מגורשת כיון שאין מצוי שם מזוזות ולכן אין חוששים שזרק גט ואבד, אמנם אם נמצאו שם עוד מזוזות והבעל לא זרק אלא כתב אחד הוי גט, שכיון שראו שמצוי שם מזוזות, תולים שעכברים אכלו את הגט.

האומר לאשה הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת מפני שנמצאו האותיות פורחו באויר, אבל אם אמר לה ע"מ שתחזירי לי את הנייר מגורשת ותחזיר, דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה. ורב פפא מסתפק מה הדין אם שייר לעצמו את מה שבין השורות, והיינו באופן שהשורות מעורות זה בזה ע"י האותיות הארוכות, דאל"כ פסול דספר אמר רחמנא ולא שניים ושלשה ספרים. (כ').

טבלה המוחזקת שהיא של האשה ונתנה אותה לבעלה, יכול הבעל לכתוב עליה גט ולתת לה, דאשה יודעת להקנות את הטבלה לבעלה וגומרת בדעתה להקנות בלב שלם, אף שהוא מחזיר לה את זה בגירושין, וכדתנן האשה כותבת את גיטה. (וכן מצינו שאיש יודעת כשהוא מלוה להקנות את השטר ללוה או לערב).

חרשת שהשיאה אביה כשהיא קטנה שחלו הקידושין מדאורייתא **יוצאת בגט** דא"צ דעת בגט, שהרי מתגרשת בע"כ. ומדין זה למד רבא שאם אמר לעדים שיראו שהוא נותן גט לאשתו ונתנו לה ואמר כנסי שטר חוב זה מגורשת, ואין אומרים שביטלו אלא אמר כך מחמת בושה. (נ"ה).

קבלת גט בנערה מאורסה - לרבנן היא או אביה מקבלים את גיטה, דיד יתירא זכי לה רחמנא, היא יש לה יד שהרי היא גדולה, ואף שגם אביה זכאי לקבלו יד דידה כדקיימא קיימא, שאם היתה יתומה היתה מקבלת קידושין או גירושין לעצמה. ולר"י אין ב' ידים זוכות יחד אלא רק אביה מקבל את גיטה. (ס"ד).

בעל כרחא ובקטנה ובשוטה - אשה מתגרשת בע"כ אבל איש אינו מגרש אלא מדעתו (יבמות קי"ב) ולכן קטנה מתגרשת אפי' בעל כרחא, אמנם קטנה שאינה יודעת לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש (ס"ד:), ושיעור הידיעה הנצרך אינו שאם אבד גיטה משמרת דבר אחר במקומו, שהרי היא שוטה ומשלחה וחוזרת היא, דמשמע שמשמרת דבר שאינו דומה לגיטה, אלא שמבחינה בין גיטה לדבר אחר. דבר תורה שוטה מתגרשת, שהרי גם פיקחת מתגרשת בעל כרחא, ותיקנו שלא תתגרש כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר, אבל נתחרשה יוצאה.

נתינת הגט לרשות האשה

מקור הדין שנתניה לרשותה מועילה בגט - כתיב "ונתן בידה" אין לי אלא ידה, גגה חצרה וקרפפה מנין, ת"ל "ונתן" מכל מקום מדלא כתיב "ובידה יתננו", ומ"מ בעינן משתמרת לדעתה. ואיירי בנכסי מילוג וזרק ע"ג קרקע, ומגורשת משום דקנתה לה חצרה. (ע"ז).

י"א שמה שמועיל נתינה לרשות האשה היינו דווקא אם **כתב לה בעודה ארוסה** דין ודברים אין לי בנכסייך, וכדבר כהנא שאפשר להתנות לפני הזכיה לא לירש בדבר שאינו ירושה מן התורה, (אבל אחר הנישואין אינו מועיל, כמו שאינו מועיל לכתוב כך בשותפין אלא צריך לכתוב לשון מתנה), וכדרבא שיכול אדם לומר אי אפשרי בתקנת חכמים דכיון שהתקנה היא לצורכו יכול לומר אי אפשרי בהנאה זו (כגון איני ניוזנת ואיני עושה שתיקנו שיתן לה מזונות לטובתה אם לא יספיקו לה מעשי ידיה, ומטעם זה תיקנו לבעל מעשי ידיה משום איבה). אבל בסתם חצר אינה מגורשת, דמה שקנתה אשה קנה בעלה דכיון שהפירות שלו לא נפיק גט מידה דבעל.

ורבא מבאר שמועיל גט בחצרה אע"פ שקנאה הבעל ולא כתב לה אי אפשרי, **דגיטה וחצרה באין כאחד** ע"י הגט באה ידה עם הנתינה, וכמו שמצינו (לחד מ"ד) שעבד יכול להשתחרר בשטר ע"י עצמו אע"פ שגופו קנוי, ומבואר שגיטו וידו באין כאחד, (ונתינת גט ביד האשה א"צ לגיטה וידה באין כאחד, מפני שגוף ידה אינו קנוי לבעל וכיון שהגוף שלה הרי יצא הגט מרשותו ומגורשת בלי גיטו וידו באין כאחד). ודברים אלו אמר רבא בשכיב מרע שכתב גט לאשתו ולא הספיק לתת לה אותו לפני שבת ואסור לטלטל גט בשבת, והורה רבא שיקנה לאשה את המקום שבו הגט נמצא בקנין אגב, ותעשה בו האשה קנין ע"י גדר נעל או פרץ.

לרבא הנותן גט ביד העבד וכתב לאשתו שטר מתנה על העבד, קנתה האשה את העבד והיא מתגרשת ע"י הגט דהעבד הוא כחצירה, וגיטה וחצרה באין כאחד. ואיירי כשהעבד כפות שאינו יכול ללכת, אבל במהלך או אפי' עומד לא קנתה את הגט, דחצר מהלכת אינה קונה, ואין גוזרים בכפות אטו שאינו כפות. (כ"א).

וכן אם נתן גט בחצר שלו, ונתן לאשה שטר מתנה עליו, קנתה האשה את החצר ומגרשת ע"י הגט, ואין גוזרים משום חצר הבאה לאחר מכאן שאם נתן גט בחצר חבירו ומכר חבירו את החצר לאשה אינה מגורשת, כיון שלא בא הגט לידה מכח הבעל.

אבל לאביי אין אומרים גיטה וחצרה באין כאחד, דחצר איתרבאי מידה, וכיון שידה מועיל בגט אף בע"כ ה"ה חצרה איתא בע"כ וכגון שהיתה שלה לפני הגירושין, וכשנותן את החצר במתנה ליתא בעל כרחא, ואף ששליחות ליתא בע"כ בשליח קבלה (אבל שליח הולכה נעשה בע"כ), שאני שליחות דאיתרבאי מושלח ושלחה ולא מידה, ואב"א אף שליחות מועילה בע"כ באב המקבל גט לבתו קטנה.

אם צריך שתהיה האשה בצד חצרה - לעולא דווקא בעומדת בצד ביתה או חצירה מגורשת, דומיא דידה, ולרב אושעיא א"צ, ומספיק מה שהחצר משתמרת לדעתה על פיה וציוויה (אבל בעבד שלה ניעור אינו גט כיון שהוא שומר מדעתו). והגמ' אומרת שאין הכרח שנחלקו אם חצר משום יד (ובעינן סמוך) או משום שליחות, דאף אי חצר משום יד כמו שא"צ דבוקה א"צ סמוכה, אלא משתמרת לדעתה. (ע"ז).

באיזה אופנים האשה מגורשת אף ברשות הבעל - **אם הבעל השאיל לה מקום בחצרו** וזרק לשם את הגט מגורשת, ואם הגט נפל ע"ג איזה חפץ, אם יש בו ד' אמות על ד' אמות או שהוא גבוה י' או שיש לו שם לוואי אינה מגורשת, מפני שאדם לא משאיל ב' מקומות.

במיטה - אם זרקו לה בתוך ביתו או חצרו אפי' אם היא שם והוא עמה במיטה אינה מגורשת, ואם היא במיטה שלה, והמיטה גבוהה עשרה מגורשת, ואף אי כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה, כיון שגבוהה י' אין רשות הבעל חשובה לבטל את רשות הכלי ואין אדם מקפיד על מקום רגלי המיטה כיון שגבוהה י' ונח להשתמש תחתיה קנתה.

חיקה וקלתה - אם זרק את הגט לחיקה או לקלתה מגורשת. ואיירי שקלתה תלויה בה, וי"א שמספיק שתהיה קשורה אע"פ שנגררת, וי"א דאיירי במונחת בין ירכותיה ואע"פ שמונחת בקרקע, וי"א שאיירי כשהבעל מוכר קלתות ויש לו בית לכך, וי"א שמקום קלתה קנוי לה כי אין אדם מקפיד על מקום חיקה או קלתה וה"ה ססקא שאוכלת בו תמרים שמויחד לשתימשה תדיר, שמכניסה לביתו ע"מ שיהיו כלי תשמישה עמה.

מה הדין כשהאשה לא ידעה בשעת קבלה שזה גט - אם נתן את הגט לאשה ואמר לה כנסי שטר חוב זה, או שששלפתו מאחוריו והיה תחוב בין חגורו למתניו, וקירב איליה את מתניו, וקראה בו וראתה שהוא גט, אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך ואפי' אומר לה לאחר שבא לידה מהני. אבל אם נטלה

את הגט מהקרקע או מאחוריו ולא קירב לה מתניו אינו גט. ואם נתנו לה כשהיא ישנה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך, ולרשב"א בכל האופנים צריך ליטלו ממנה ולחזור וליתנו לה ולומר הא גיטך (וצריכא, דישנה לאו בת איגרושי הוא).

כתב לה גט ונתנו ביד עבדה אם העבד ישן (ואיירי בכפות שאינו ראוי להלך, דאל"כ אף שהוא ישן לא קנה דכיון שבמהלך לא קנה ה"ה עומד ויושב) והיא משמרתו הרי זה גט דהוי חצרה המשתמרת רק לדעתה, אבל אם העבד ניעור אינו גט מפני שהעבד שומר את עצמו ואת מה שבידו.

קרוב לו וקרוב לה וספק

היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה אם הגט קרוב לה מגורשת, ואם הוא קרוב לו אינה מגורשת, ואם מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת. מה נקרא קרוב לו או לה -

י"מ דבתוך ד"א נחשב קרוב, אבל מחצה על מחצה אין לפרש שהגט בתוך ד"א לשניהם, דמי שקדם לשם זכה, וא"א לומר שהגיעו יחד דא"א לצמצם, ואין לומר שהם מרוחקים ח' אמות זה מזה והגט יוצא מד"א שלו לד"א שלה, דא"כ הגט אגיד גביה. אלא צ"ל דאיירי בב' כיתי עדים שנחלקים אם הוא קרוב לו או לה.

לריו"ח קרוב היינו אפי' מחוץ לד' אמות ויכול לשומרו, ומחצה על מחצה היינו ששניהם יכולים לשומרו או ששניהם אינם יכולים לשומרו. ואם הגט קרוב לה אף אינה יכולה לשומרו מכלל והוא יכול לשומרו אינה מגורשת.

ושמואל מפרש שקרוב היינו כדי שתתכופף ותטלו, אך הורה שלא יעשו מעשה להתירה לינשא עד שיבוא הגט לידה גזירה שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב, והוי עובדא שהיה קרוב לה והצריכה חליצה.

גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת, דבעינן כריתות וליכא.

מתי האשה מגורשת כשהגט באויר רשותה

היתה ידה באלכסון וזרקו לה אם נח בתוך ד"א מגורשת, ואויר ד"א יש ספק אם קונים, ואם היתה עומדת ע"ג נהר אינה מגורשת דאויר שאינו ראוי לנוח אינו קונה.

אם האשה בגג והבעל בחצר והגג שלה והחצר שלו וזרק לה את הגט לגג, והגיע הגט לאויר הגג הרי זו מגורשת, ואיירי בגג שיש לו מעקה דמשתמר אבל בלא מעקה שיכול לעוף ברוח, אף שבסוף אירע לו בר אחר אינה מגורשת, וי"א דאיירי בתוך ג' סמוך לגג דחשיב כמאן דנח, והגג כיון שהוא גבוה י' הוא משתמר לכל מה שנח בו. (ע"ט).

ואם האשה בחצר והבעל בגג והחצר שלה והגג שלו וזרק לה את הגט לחצר ויצא הגט מרשות הגג מגורשת אפי' אם נשרף או נמחק, ואיירי כשמחיצות החצר עודפות על מחיצות הגג שבזה הוא משתמר (ובעי עודפות משום שהוא זורק כלפי מעלה), ואיירי כשנשרף בדרך נפילה אבל בדרך עליה אינה מגורשת כיון שאינו בדרך לנוח אע"פ שהגט בתוך מחיצות החצר, דדרך סילוקו לא חשיב נתינה,

ואיירי שקדם גט לדליקה אבל קדמה דליקה לגט אינה מגורשת כיון שמתחילה עומד לשריפה. ואף לרבנן דס"ל לגבי עקירה והנחה בשבת שקלוטה לאו כמי שהונחה דמי והזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע פטור (ולרבי קלוטה כמי שהונחה), הכא מגורשת כיון שהענין כאן הוא שיהיה משתמר.

רב חסדא פירש את המשנה בגג וחרצו שלו והשאל לה אחד מהם, והוכיח ממתני' **שרשויות חלוקות לגיטין** שאם השאל לה מקום אחד לא השאל לה אלא אותו מקום. והגמ' דוחה שאפשר לפרש רישא בגג שלה וחרצו שלו וסיפא בגג שלו וחרצו שלה, וכנ"ל, אבל אם שניהם שלו השאלה מקום אחד מהם י"ל שאינו מקפיד.

נעץ קנה ובראשו טרסקל וזרק ונח על גבי לגבי שבת הוי הנחה דאורייה"י עולה עד לרקיע אע"פ שאורייה"ר אינו אלא עד י', ולגבי גט לא חשיב נתינה אם הקנה גבוה מן המחיצות כיון דלא מינטר מחמת הרוח.

דיורים חלוקים מלמעלה - אסור לאדם לעמוד בגג ולקלוט מי גשמים מגג אחר בלא עירוב, דהוי מוציא מרשות לרשות, שהגגות מחולקים כמו הבתים אע"פ שאינם גרים בגגות, ואמנם לגבי גט לא קפדי אינשי ואם השאל לה גג אחד לקבל גיטה, ונפל הגט בגג אחר מגורשת, דכיון שאין תשמיש רגיל בהם אינו מקפיד.

חרצו פנימית וחיצונה - אם החיצונה שלו והפנימית שלה, וזרק לה גט והגיע לאויר מחיצות החיצונה מגורשת, כיון שהפנימית משתמרת ע"י מחיצות אלו והם משועבדות לה. אבל בקופות אינה מגורשת עד שנח בתוך הקופה הפנימית שלה שאין המחיצות עשויות לאוירם לשמור, דאין כלי עשוי אלא להניח בתוכו, (ואיירי שאין לקופה החיצונה שוליים, דאם יש לה הוי כליו של לוקח ברשות מוכר).

נתערבו ב' גיטין ושמותיהם שווה נותן שניהם לזו ושניהם לזו, ואם אבד אחד השני בטל. והיינו כר"מ דעידי חתימה כרתי, שהרי בכל גט אין העדים יודעים למי ינתן, ולר"א דעידי מסירה כרתי לרבי ירמיה פסול דלא ידעי באיזה גט מתגרשת ואין זו נתינה לשמה מבוררת ובעינן נתינה לשמה, ולאביי כשר וא"צ נתינה לשמה.

ו' דין אמירת בפני נכתב ובפני נחתם.

התקנה וטעמה

תיקנו חכמים ששליח הולכה שמביא גט ממדינת הים כל חו"ל חוץ מבבל צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. (ב').

טעם התקנה הוא לרבה הטעם הוא משום שאין בני חו"ל בקיאים שצריך לכתוב הגט לשמה. ולרבה הטעם משום שאין מצויים לקיימו.

מסקנת הסוגיא שרבה מודה לטעם של קיום ומוסיף טעם נוסף של לשמה, והנ"מ בין רבה לרבה היא כשהביאו שניים את הגט או באותה מדינה בחו"ל, שמצויים לקיימו, אבל שייך הטעם של לשמה. אבל ממדינה למדינה בא"י אי נימא דמצויים

לקיימו משום עולי רגלים ובתי דינים, אצ"ל בפ"נ, ואי אין מצויים לקיימו צ"ל בפ"נ דרבה אית ליה דרבא.

הגמ' (ה:): אומרת שרבי יוחנן וריב"ל כבר נחלקו במחלוקת רבה ורבא. וריב"ל כרבה וריו"ח כרבא.

הגמ' שואלת מה עוזר שהשליח אומר בפ"נ, והרי אף שעד אחד נאמן באיסורים, אמנם אם אין הדבר בספק ואיתחזק איסורא אינו נאמן אא"כ הדבר ביזו. והכא הרי איתחזק איסורא דאשת איש באשה זו עצמה והוי דבר שבערוה. ולרבה הרי קיום שטרות צריך ב' עדים.

והגמ' מתרצת שמדאורייתא א"צ כלל עדות, לרבה מפני שהרוב בקיאים, ואף לר"מ א"צ לחשוש למיעוט דהוי כמו מיעוטא דמיעוטא, ולרבה מפני שעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד דלא חציץ אינשי לזיופי. וחכמים תיקנו להצריך עדות והם אמרו להאמין לעד אחד.

הגמ' שואלת שלהאמין ע"א אינו קולא אלא חומרא כיון שהבעל יכול לערער והגמ' מתרצת שהקולא בזה היא שכיון שצריך לתת את הגט בפני עדים (י"א ב' וי"א ג') השליח מברר שברצון מגרשה כדי שלא הבעל ויערער ועל כן אם הבעל ערער אינו נאמן.

מאיזה מקומות צריך המביא לומר בפ"נ

סמוכות ומובלעות - לר"ג צריך אמירת בפ"נ אפי' מן הרקם ומן החגר והיינו עיירות הסמוכות לא"י. לר"א אפי' במובלעות צ"ל בפ"נ, ולת"ק אצ"ל לא בסמוכות ולא במובלעות. ולרבה צ"ל שהמחלוקת היא אם סמוכות גמירי לשמה. ולרבה המחלוקת אם בסמוכות מצויים לקיימו. ובין לרבה בין לרבה מובלעות גמירי ושכיחי, אלא שסובר ר"א שצ"ל בפ"נ כדי שלא תחלוק במדינת הים.

מא"י לחו"ל - לחכמים המוליך גט מא"י לחו"ל צ"ל, ומשמע שלת"ק א"צ. לרבה י"ל שנחלקו אם מחייבים את המוליך לומר גזירה אטו מביא. ולרבה צ"ל שאין מחלוקת וחכמים באו לפרש דברי ת"ק.

בתוך חו"ל - לרבה צ"ל אפי' באותה מדינה, ולרבה א"צ אלא ממדינה למדינה.

בתוך א"י - א"צ לומר דסתמו כשר, דהא בקיאים לשמה ומצויים לקיימו. ואם יש עוררין שהבעל מערער שהגט מזויף יתקיים בחותמיו שהעדים או אחרים יקיימו את החתימות. הגמ' מדייקת ממתני' שא"צ לומר בפ"נ. לרבה בא לומר שאפי' לכתחילה א"צ ליטלו ממנה ולחזור לתת לה ולומר בפ"נ, אי נמי אפי' לכתחילה א"צ לראות כתיבת הגט וחתימתו. תוס'. ולרבה צ"ל שבא"י אף ממדינה למדינה שכיחי לקיימו משום עולי רגלים, ובזמן שאין ביהמ"ק קיים שכיחי משום בתי דינים הקבועים. והגמ' מביאה דעת רשב"ג שצ"ל בא"י אפי' מהגמוניא להגמוניא המקפידות זה על זה, ומכח זה הגמ' אומרת שרבה אית ליה דרבא.

מה נקרא א"י - לר"י מרקם לכיוון מזרח ומאשקלון לכיוון דרום ומעכו לכיוון צפון הוי מדה"י, ומקומות אלו הם ממדה"י והמביא מהם צ"ל, והגבול המערבי הוא הים. ולר"מ עכו דינה כא"י לענין גט.

בבב - לרב דינה כא"י לגיטין, וכן אמר רב הונא עשינו עצמנו בבבל כא"י לגיטין מכי אתא רב לבבל וקבע ישיבה בסורא, ובתוס' פי' שרב הורה שכבר מימות יכניה דינה כא"י, וי"מ מכי אתא רב היינו רבנים ובני תורה. דכיון דאיכא מתיבתא מישכח שכיחי, והא דתני דמעכו לצפון הוי חו"ל היינו לבר מבבל, ולשמואל אינה כא"י דמתיבתא בגירסייהו טרידי ואין להם פנאי לחתום כלל (משא"כ בני ארדשיד). (ו').

גבול בבב לענין גט לרב פפא זה תלוי במחלוקת לענין יוחסין, ולרב יוסף הכא לכו"ע הגבול הוא בערבה השניה הסמוכה לגשר.

רב חסדא הצריך לומר בפ"נ **מאקטיספון לבי ארדשיר**, אבל מבי ארדשיר לאקטיספון לא, דבעינן מצויים לקיימו, ובני ארדשיר היו הולכים לשוק באקטיספון והיו בני אקטיספון מכירים חתימותיהם לפי שהיו חותמים שם בשטרות, אבל בני ארדשיד היו טרודים בשוק. וכתבו התוס' דלא גזרינן מוליך אטו מביא דלמסקנה רבה אית ליה דרבא. עוד כתבו שארדשיד היתה בבבל ואקטיספון בחו"ל, והוי ממדינה למדינה, (אע"פ שהיו סמוכות ורק גדלת מפסיק ביניהם) ולכן פריך למה אצ"ל בפ"נ, ומשני שמצויים לקיימו.

מחוזא - רבה בר אבוה הצריך לומר בפ"נ במחוזא מערסא שורת בתים לערסא, ולרב ששת הצריך משכונה ג' בתים לשכונה, ולרבה אפי' באותה שכונה. והטעם הוא דכיון דניידי אינם מצויים בבתיים ואין מכירים חתימות שביניהם אין מצויים לקיימו.

ואמנם היתה רצועה מצפון לעכו שהובילה לכזיב, וההולך באותה רצועה מימינו חו"ל אא"כ יודע שהוא א"י, ומשמאלו א"י אא"כ יודע שהוא חו"ל.

מבבל לא"י - רב אביתר אמר שגט הבא מבבל לא"י א"צ לומר בפ"נ, דהא בקיאים לשמה, ואף מצויים לקיימו. (והגמ' דנה אם רב אביתר הוא בר סמכא).

המביא גט מנהרות שבא"י - י"א שלרבנן דינו כמביא מא"י ואצ"ל לומר בפ"נ, כמו שמצינו לגבי עפר חו"ל הבא בספינה לא"י וזרעו בספינה וצמח שחייב במעשר ובשביעית, אבל לר"י שאינו חייב במעשר ובשביעית אלא בספינה גוששת בקרקע, שאין המים עמוקים, גם לגבי גט חייב לומר בפ"נ אם אין הספינה גוששת. ושיטת רב נחמן בר יצחק לקמן שנהרות שבא"י לכו"ע דינם כא"י דטעמא דגט אינו משום יניקה. (ז').

עציץ נקוב ע"ג יתדות - לרבי זירא תלוי במחלוקת ר"י וחכמים הנ"ל אם אוירא כמאן דמנחא או לא. ולרבה יש לחלק שעציץ נקוב כיון שעומד במקומו חשיב א"י אף לר"י וכך הוא האמת, והא דאיתא בשבת פ"א שהמגביה עציץ מקרקע ליתדות חייב משום תולש, היינו מדרבנן. תוס'. ומאידך י"ל שרק ע"ג מים חשיב לרבנן א"י משום שהמים כארעא סמיכתא, אבל ע"ג אויר לא.

גבולה המערבי של ארץ ישראל, ודין הים והאיים שבים - טורי אמנון הר ההר הצד של השיפוע לכיוון א"י לצד דרום דינו כא"י, ומה שמשפע לחוץ לצד צפון אינו כא"י וגובה ההר הוא הגבול. והאיים שבים רואים כאילו חוט מתוח מטורי אמנון עד נחל מצרים, וכל שבתוך החוט דינו כא"י. ושיטת רבי יהודה שהים שכנגד א"י דינו כא"י, והאיים שבצדדים רואים כאילו חוט מתוח מקפלוריא הנמצאת בראש הר ההר מצפון ועוד

חוט מנחל מצרים בדרום, לכיוון ים אוקיינוס שהוא בסוף העולם למערב ובין החוטים דינו כא"י וכן הים עצמו דינו כמו האיים. (ח').

המביא גט מסוריא צ"ל בפ"נ כחול, דאין מצויים לקיימו.

בפני כמה נותן השליח את הגט לאשה - לריו"ח צריך לתת את הגט בפני שניים, ונחלקו אם יש לחוש שבאופן שהאשה תביא את הגט יצרפו אותה למנין הג' דיינים או לא וכן י"ל שיש לחוש שיביאנו קרוב. תוס'. ותניא כוותיה דריו"ח.

שינה באמירת בפנ"כ ובפנ"ח

המביא גט ממדה"י ואמר בפני נכתב ולא אמר בפני נחתם, או שאמר בפני נחתם אבל לא בפני נכתב, פסול, דדין אמירת בפנ"כ ובפנ"ח מעכב בדיעבד. (ט"ו).

ואם אמר **בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו** פסול, והיינו חציו אחרון, אבל אם אמר שנכתב בפניו חציו ראשון כשר, דאפי' לא נכתב בפניו אלא שיטה אחת הראשונה, שבה שם האיש והאשה והזמן לשמה כשר.

ואם אמר בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו אחד מן העדים פסול -

לרב חסדא פסול אפי' **שניים** מן השוק **מעידים על החתימה השניה**, (ואי סובר רב חסדא כרבה לפי שאין בקיאות לשמה כמבואר לעיל ו. צ"ל שהעדים מעידים שהשני חתם לשמה. תוס'). והטעם משום שצריך "או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים" - עדות השליח שהאמינוהו חכמים כשניים. וכתבו התוס' שהטעם משום שלא דייק השליח כשאין כל העדות מתקיימת על ידו (ולרבה דייק שפיר). ולרבה בכהאי גוונא כשר דשני עדים לא גריעי מאחד.

לרבה אם הוא ועד אחר מקיימים את החתימה **השניה** פסול, משום דאיתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא, ולהוציא ג' רבעי הממון ע"פ עד אחד כיון שקיום חתימתו היא על פיו, וגם חצי קיום החתימה השניה. ורחמנא אמר "על פי שניים עדים" דמשמע חצי על פי כל אחד. ודין זה הוא מעיקר הדין בשאר שטרות, אבל בגט הרי השליח נאמן על הכל, ומ"מ פסול גזירה אטו שאר שטרות. ולרב אשי בכהאי גוונא כשר.

לרב אשי אם הוא **אומר אני הוא העד השני** פסול, משום ד"או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים". וכתבו התוס' בשם הירושלמי שטעם הפסול משום שנעשה כנוגע בעדות, שמעיד כדי שתתקיים חתימתו, אמנם אין זה נוגע ממש, ולהכי קאמר או כולו בקיום הגט וכו'.

הגמ' מבארת שלרבה ורב אשי הא דתנא במתני' שאם אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול, קמ"ל מתני' שאפי' אם יש עדות אחרת על החצי השני פסול ואפשר ללמוד מזה או את דינו של רבא או את של רב אשי, שאין אחד חמור מחבירו דנימא תפשת מרובה לא תפשת (שאף שרבא פוסל אפי' אם יש עוד עד על החתימה השניה, הא בשאר שטרות נמי פסול. אבל לרב חסדא מנלן ללמוד שאפי' בשני עדים על החתימה השניה פסול, והרי תפשת מרובה לא תפשת ולרב חסדא לא זו אף זו קתני (ולא בא התנא להשמיענו חידוש מיוחד, דנימא למה לא השמיע שאפי' בשני עדים פסול).

אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם אם הגט יוצא מתחת יד אחד מהם והשני אינו שליח

להביא את הגט פסול מפני שהמביא לא אמר בפני נכתב ובפני נחתם.

ללישנא קמא אם הגט יוצא מתחת יד שניהם כשר, **דשניים שהביאו גט ממדה"י** א"צ לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם. ואם הגט יוצא מתחת יד אחד ואומר בפני נכתב ואחר אומר בפני נכתב ובפני נחתם לרבנן פסול, ולר"י כשר, ונחלקו אי חוששים לאיחלופי ולר"י לא חוששים לאיחלופי כיון שהצריכו שניים להעיד על הכתיבה. ורבא דס"ל שטעם אמירת בפנ"נ משום קיום סובר כלישנא זו. והגמ' מביאה שרבה בר בר חנה (חלש אתו לגביה וכו') סובר ששניים א"צ לומר בפנ"נ, כיון שנאמנים לומר בפנינו גירשה.

ולל"ב פסול אפי' אם הגט יוצא מתחת יד שניהם משום דאיתי לאיחלופי כיון שרק אחד מעיד על החתימה, ולפי זה גם שניים המביאים גט צ"ל בפנ"נ. ואם הגט יוצא מתחת יד שניהם ושניהם אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם לרבנן פסול מפני שגם אם שלשתם שלוחים חוששים לאיחלופי ולר"י כשר דאמירת בפנ"נ היא משום קיום ובשניים א"צ לומר בפנ"נ. ולרבה איירי אחר שלמדו ואין כאן לא חשש לשמה שהרי למדו, וגם מצויים לקיימו ונחלקו אם גוזרים שמא יחזור דבר לקלקולו רש"י מפרש שלר"י אין גוזרים בשניים משום דלא שכיחא, והתוס' כתבו שר"י לא גוזר אפי' באחד דלא חיישין שיחזור דבר לקלקולו, ולפי זה ר"י חולק ומכשיר גם באחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם, (ומ"מ אף שר"י לא גוזר שמא יחזור דבר לקלקולו, אם אמר שליח בפני נחתם ולא אמר בפני נכתב פסול דחייש לאיחלופי).

אחד אומר בפני נכתב ושניים אומרים בפנינו נחתם כשר. רבי אמי סבר דאיירי כשהגט יוצא מתחת יד עד הכתיבה, דנאמן כשניים, ועל החתימה שניים מעידים, ולפי זה גם שניים שהביאו גט ממדה"י צ"ל בפנ"נ, וכלישנא בתרא שבשניים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם רבנן פוסלים גם בגט יוצא מתחת יד שניהם. וחזר בו רבי אמי ואמר שאפי' כשהגט יוצא מתחת עדי החתימה כשר, דשניים שהביאו גט ממדה"י א"צ לומר בפנ"נ, ואם הגט יוצא מתחת יד שניהם כשר אף לרבנן.

אמירת בפנ"נ באופנים שונים

חש"ו המביאים גט - חרש שוטה וקטן פסולים להבאת הגט כיון דלאו בני דעה נינהו אינם יכולים להיות שליח לגרש. ואם פקח הביא גט ולא הספיק לומר בפנ"נ ובפנ"נ עד שנתחרש, לרבא יתקיים בחותמיו וכשר, ולרבה הגט פסול שמא לא נכתב לשמה. והא דמבואר במתני' שבכהאי גוונא יתקיים בחותמיו, היינו לאחר שלמדו לכתוב לשמה, שהשאיירו חכמים את התקנה שמא יחזור דבר לקלקולו וצריך השליח לבדוק שהוא לשמה, וכתבו התוס' דה"ה שצריך לומר גם בפני "נכתב" משום שאחר שתיקנו לומר הכי משום לשמה, צ"ל הכי אף אחר שלמדו משום איחלופי, ומ"מ לא פסלו בנתחרש משום דהוי מילתא דלא שכיחא. (ה').

שניים המביאים גט - לרב הונא אין צריכים לומר, שהרי נאמנים לומר בפנינו גירשה. ולרבה נחא, ולרבה צ"ל דאיירי אחר שלמדו, ומ"מ

באחד גזרו שמא יחזור דבר לקלקולו, אבל שניים הוי מילתא דלא שכיחא ולא גזרו.

אשה או בעל המביאים גט - אשה המביאה גיטה בתורת שליחות שלא תתגרש עד שתגיע לבי"ד פלוני צריכה לומר בפנ"נ. ואע"פ שבמילתא דלא שכיחא לא גזרו, הכא גזרו כדי שלא תחלוק בשליחות (וסברא זו לא שייכת במי שאינו יכול לומר). ובעל המביא גיטו א"צ לומר משום שאין חשש שיערער על הגט כיון שמביאו בעצמו ואף לרבה שהחשש משום לשמה, מ"מ אינו חשש אמיתי שהרי רוב בקיאים, אלא חשש שהבעל יערער לומר כך. תוס'.

אם מועיל לומר בפנ"נ במקום שא"צ - רב אמר שאף שא"צ לומר בבבל בפנ"נ, אם אמר ובא בעל וערער לא משגחינן ביה, (וכמו שמצינו שרבי ישמעאל אמר לשליח שהביא גט מכפר סימאי לומר בפנ"נ, וכשאמרו לו שכפר סיסאי מובלעת בא"י וקרובה לציפורי יותר מעכו, אמר שכיון שיצא הדבר בהתר נאמן, ואף רבי ישמעאל טעמו היה שלא תיזקק לעדים.

מה צריך השליח לראות בכתיבת הגט - לרב אחי צריך לעמוד על כל אות ואות, ולרבי ורב אסי אין לעשות כך שלא להוציא לעז על גיטין הראשונים ודי בשיטה אחת, ולרב אלעזר מהני אפי' ראה רק כתיבת שיטה אחת מהני וכתבו התוס' דהיינו שיטה ראשונה דמסתמא סיימו לשמה, ולרב אשי מספיק לשמוע קן קולמוסא וקן מגילתא י"מ תיקון הקולמוס והקלף, וי"א קול הכתיבה, ובברייטא מבואר כדברי רב אשי, ועוד מבואר שאפי' אם יצא הסופר לשוק כשר, ואין חוששים שאדם אחר ששמו כשמו ביקש ממנו לכתוב עבורו גט.

אם נישאת ולא אמר השליח בפנ"נ ובפנ"נ ונתקיים בחותמיו אע"פ שלרבה גוזרים שמא יחזור דבר לקלקולו, הכא לא גזרו להוציאה מבעלה, שלא גזרו לומר אלא לפני שנישאת שמא יבוא הבעל ויערער, אבל אם נישאת ולא ערער הבעל אנחנו לא מערערים מעצמו. אמנם אם לא נתקיים בחותמיו ולא אמר בפנ"נ אם נישאת לר"מ יוציא והולד ממזר. דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר. ולחכמים אין הולד ממזר. כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתנתנו לה בפני ב' ויאמר בפנ"נ.

זמן אמירת בפנ"נ - כתבו התוס' שמבואר כאן שאמירת בפנ"נ היא דווקא בשעת נתינה, וה"ה דמהני בתוך כדי דיבור. ומספקא לר"י אי מהני לאחר כדי דיבור אם עסוקים באותו ענין, או לפני הנתינה.

ז' דינים שאחרי הגירושין.

ממתי מותרת האשה להנשא אחרי הגירושין - האשה צריכה להמתין ג' חודשים אחר הגירושין ממתי מונים את הג' חודשים - לרב משעת נתינה, ולשמואל משעת כתיבה, ואין חוששים שיאמרו ששתי נשים בחצר אחת וניתנו ע"י אותו אדם באותו יום אלא שכתובת האחד קדמה זו מותרת לינשא וזו אסורה, דזמן גיטה מוכיח עליה. ותניא כוותיה דרב שאם נשתהה שליח בדרך ג' חודשים צריכה

להמתין עוד ג' חודשים אע"פ שאין הבעל בעיר. תוס'. ותניא כוותיה דשמואל שאם השליש גט לאשתו לרש"י איירי שהלך לדרכו, ולתוס' איירי אפי' הוא בעיר. ומסרו לה לאחר ג' חודשים מותרת להנשא מיד. ואין חוששים בגיטין אלו לגט ישן שתתייחד עמו אחר כתיבת הגט ותתעבר ויאמרו גיטה קודם לבנה, שהרי לא נתייחד עמה. והלכה כשמואל. (י"ח).

אשה שנתגרשה משום פריצות אין ראוי לישאנה (צ), המקדשה קראו הכתוב "אחר" שזה הוציא רשעה מביתו וזה הכניסה לביתו, זכה שילחה לא זכה קוברתו, וכדאי הוא במיתה.

הגרשה מן הנישואין לא תינשא לאחר בשכונתו, (עיין כתובות כ"ז).

אם הסופר נתן את השובר על פרעון הכתובה לאיש ואת הגט לאשה והאשה נישאת לפי שהיתה סבורה שנתן לה את הגט, ולאחר זמן נמצא השובר בידה והגט בידו, תצא מזה ומזה והולד ממזר ומזה ומזה ואין לה וכו', ולרבי אלעזר אם טוענים כך לאחר זמן אינו נאמן להפסיד את השני דאמרין קנוניא היא ביניהם, אבל לאלתר (י"א שעדיין לא עמדו מאותו ענין, וי"א שעדיין לא נישאת) נאמנים. (פ').

איזה גט פוסל מכהונה – לב"ש אפי' כתב גט ונמלך מלגרש פסולה לכהונה, ולב"ה אפי' נתנו על תנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה. (פ"א).

אשת כהן שיצא הקול שכתב לה גט ועדיין היא תחתיו מותרת לבעלה, דאין חוששים לקלא דבתר גירושין, אבל מבעלה השני אם מת ונשאה כהן אחר תצא, שמא יאמרו שגירשה סמוך למיתתה (ולכן אין כאן לעז על בניו של ראשון), וצריך בדיקה קודם שנוציהא אם קורים באותו מקום לנתינה כתיבה, ואע"פ שגם לכתובה קוראים כתיבה, מחמירים לחוש שמא הכונה שנתן לה. אבל אין מנסים לבטל את הקול בנהרדעא דלא מבטלי קלא ובסורא מבטלי קלא.

דין המתייחד עם גרושתו – לב"ש אינה צריכה גט שני, ולב"ה אם נתגרשה מן הנישואין שליבו גס בה צריכה גט שני, ואיירי מתני' בלא ראוה שנבעלה (דאם ראוה אף מן האירוסין נחלקו), ויש עדים על היחוד, ונחלקו אם עידי יחוד הם עידי ביאה או לא. ולרשב"א אם לא ראוה שנבעלה אף לב"ה א"צ גט שני, ונחלקו בראוה שנבעלה אם אדם עושה בעילתו בעילת זנות או לא.

קול בקידושין וגירושין – אשה פנויה שיצא קול שנתקדשה הרי זו מקודשת ולא תינשא לאחר בלא גט, ואף אם יצא קול שנתגרשה אינו כלום, דכל קלא דבתר נישואין כגון שיצא הקול על אשת כהן שנתגרשה או שזינתה לא חיישין ליה, וודאי שאין מתירים אשה לשוק מחמת קול שנתגרשה. אבל על זו שהיא מקודשת מחמת הקול אם יצא קול שנתגרשה הרי זו מגורשת ומותרת לכל, דהוי קול ושוברו עמו. (פ"ט).

דין גט שנמצא

בבבא מציעא מבואר שהמוצא גט אם אין הבעל מודה לא יחזיר לאשה, ואם הבעל מודה משמע במתני' שיחזיר לאשה. ובמתני' מבואר שאם מצאו גט לאלתר כשר, ואם לאו פסול דחיישין שמא נפל מאחר ששמותיהם שווים.

ולאלתר לרבי נתן היינו כדי שתעבור שיירא ותשרה, ולרשב"א כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר שם אדם, וי"א שלא שהה שם אדם, ולרבי כשיעור לכתוב את הגט, ולרבי יצחק כדי לקרותו, ולאחרים כדי לכותבו ולקרותו.

רבה מבאר דהא דתני שהגט פסול היינו במקום שהשיירות מצויות, אבל אם אין שיירות מצויות יחזיר.

ושיטת רבה עצמו שאף במקום שהשיירות מצויות אם לא הוחזקו ב' יוסף בן שמעון בעיר אחת וגם שמות נשותיהם שוות יחזיר,

רבי זירא י"א דס"ל כרבה, וי"א דס"ל שאף בלא הוחזקו לא יחזיר ודלא כרבה, ומחלוקתם היא משום דתני "וכל מעשה בי"ד יחזיר" דרבה מפרש שנמצאו בב"ד וב"ד הוא מקום שהשיירות מצויות, ולר"ז לא איירי שנמצא בב"ד. ורבה לא פריך מבריייתא דמתני' אלימא דבריייתא י"ל שאינה עיקר. ור"ז לא פריך ממתני' ד"ל שגם באמר הבעל תנו אין נותנים אלא לאלתר ולא לזמן מרובה).

רב ירמיה מבאר דהא דמבואר במתני' שאם הבעל מודה יחזיר לאשה, איירי כשהעדים אומרים שחתמו רק על גט אחד של יוסף בן שמעון, וקמ"ל שאין חוששים דאיתרמי שמות דומים גם שלהם וגם של העדים.

רב אשי מבאר דהא דמבואר במתני' שאם הבעל מודה יחזיר לאשה, איירי כשיש סימן בגט. ודווקא סימן שיש נקב בצד אות פלונית דהוי סימן מובהק דמהני אף להתיר אשת איש דאורייתא, אבל בסימן שאינו מובהק שמחזירים בו אבידה מספקא ליה אם סימנים דאורייתא ומהני סימן כל דהו אף בדאורייתא, או סימנים דרבנן ודווקא באבידה מהני דהפקר בי"ד הפקר.

רבה בר בר חנה החזירו לו גט שהיה שליה להביאו ונאבד והחזירוהו לו, ולא ידע אם החזירוהו בגלל שנתן סימן וסברי סימנים דאורייתא, או בגלל טביעות עינא וא"כ מהני דווקא בת"ח אבל עם הארץ אע"פ שגם לו יש טביעות עינא, אינו נאמן. תוס'.

המגרש אשתו מחמת איזה סיבה

אם מותר להחזירה

שם רע ונדר – המוציא את אשתו משום שיצא עליה שם רע לעז זנות לא יחזיר אפי' נמצא שהדברים אינם נכונים. וכן המוציא את אשתו משום נדר שאינו רוצה אשה נדרנית לא יחזיר אפי' אם חכם התיר את הנדר, ונחלקו בגמ' אם הטעם משום קלקולא או כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים. (מ"ו).

לר"י דווקא בנדר שידעו בו רבים שנדרה ברבים לא יחזיר משום דסבר שאין לו הפרה ופריצות היא לידור ברבים ולכן קנסוה.

לר"מ דווקא בנדר שצריך חקירת חכם לחפש פתח וחרטה ואין הבעל יכול להפר לא יחזיר דטעמא משום קלקולא ושמא יפר אחר גירושין ויאמר שלא היה מגרשה, וס"ל שאדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד, ושיטת ר"א שלא אסרו נדר שצריך חקירת חכם אלא מפני נדר שא"צ חקירת חכם, דס"ל שאין אדם רוצה שאשתו תתבזה בב"ד.

לל"ק המגרש את אשתו משום שם רע או נדר אסור להחזירה רק אם אמר לה משמגרשה משום כך, דסבר שהטעם שאינו יכול להחזירה הוא משום קלקולא, שתנשא לאחר וימצא שהדברים לא נכונים, ויאמר שאם היה יודע לא היה מגרש, ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים, ואם לא אמר לה אינו יכול לקלקלה. ותניא כלישנא קמא בשם ר"מ.

לל"ב המגרש את אשתו משום שם רע או נדר צריך לומר לה שזה סיבת הגירושין, דסבר שהטעם שאינו יכול להחזירה הוא **כדי שלא יהיו פרוצות בעריות ובנדרים**, ולכן צריך לומר לה זאת. ותניא כל"ב בשם רבי אלעזר ברבי יוסי.

אם הבעל נדר שיגרשה מותר להחזירה, וכן היה מעשה בצידן שאחד נדר שיאסרו כל פירות העולם עליו אם לא יגרשנה, וגירשה, והתירו חכמים שיחזירה, ואף שהנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן ויש מקום לקנוס אותו כיון שקיים נדרו, מ"מ יכול להחזירה.

המוציא את אשתו משום איילונית ולא הכיר בה כשכנסה, והדין שצריכה גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות לר"י לא יחזיר שמא יקלקלה אחר שנישאת ויאמר שגירש אותה על דעת להחזירה אם תביא סימנים, ואם היה יודע שלא תחזור ליו לא היה מגרשה, ועל כן אומרים לו שלא יוכל להחזירה וממילא לא יוכל לטעון כך, ואם נישאת לאחר ויש לה ממנו בנים ותובעת כתובתה כיון שהתברר שלא היה מקח טעות, יאמר לה שעדיף שתשתוק כדי שלא יתבטלו הגירושין, ולחכמים יחזיר דלא חיישין לקלקולא.

(לשמואל כיון שמצינו שר"י לא חושש לקלקולא ממילא באיילונית ס"ל שיכול להחזירה, ורבנן חוששים לקלקולא וס"ל שאינו יכול להחזירה, וצריך להפוך את השיטות ברישא ובסיפא. ולאביי שיטת ר"י בנדר כר"מ דאין אדם טועה בנדר שבידו להפר ולא יוכל לקלקלה, וכו"א בנדר הצריך חקירת חכם דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד, ורבא מוסיף ליישב סתירת דברי רבנן דחכמים באיילונית היינו ר"מ שסובר שצריך תנאי כפול, ואיירי שלא כפל התנאי וממילא הגט חל אפי' אם אינה איילונית, ואינו יכול לקלקלה).

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי, משנה ברורה (לפי סדר הדף היומי בהלכה), ספרי מוסר (לפי סדר מבחני דרשו), חפץ חיים ואהבת חסד (לפי סדר הלימוד היומי), וכן את מבחני "לדעת" (דף היומי, משנה ברורה, חפץ חיים, ואהבת חסד), בלמעלה ממאה נקודות הפצה ברחבי הארץ. וכן ניתן לקבלם במייל 7692282@gmail.com